

הסביבות

עלון להפצת המוסר

"אוהל יוסף" - נובהרדוק ירושלים

ע"ש ישיבתו הראשונה של רבינו גרשון ליבמן זצ"ל נוסדה גטו וילנא תש"ב

כסליו התשפ"א

פרשת ויצא

גליון מספר 316 (349)

דגל המוסר לרבינו גרשון ליבמן זצ"ל - על פרשת השבוע

וייקץ יעקב משנתו ויאמר, אכן יש' ה' במקום הרה, ואנכי לא ידעתי וירא ויאמר מזה נזרא המקום הזה, אין זה כי אם בית אלהים, וזה שיער השמים (ב"ח טז,יז)

מה טרא!! על שגתו כל כך התיירא והתפעל, במקום להתפעל מן הנבואה שהשיגו

בספר "אור ישראל" מסביר ר' ישראל סלנטר זצ"ל, שמי שלא למד בעצמו מוסר, לא יוכל בשום אופן להרגיש איה טעם יש בזה. אין כאן מקום להסכרים שוליים, כאן זהו ענין של הרגשה, הרגשת הלב, ולא סתם המנאה. וענין של הרגשה קשה להסביר. יעקב אבינו הגיע לאת הרגשה. והנה יש לשאול על יעקב אבינו איד לא נתן לבו להתפלל במקום שהתפללו בו אבותיו עד כי מן השמים עכבוהו וגרמו לו קפיצת הדרך? כדברי רש"י ז"ל: ואית כשעבר יעקב על בית המקדש מדוע לא עכבו שם, איהו לא יחזי לביה להתפלל במקום שהתפללו אבותיו ומן השמים יעכבוהו? איהו עד חוץ אלו... כי מטא לחוץ אמר אפשר שעברתי על מקום שהתפללו אבותי ולא התפללתי בו.

חשיבות הסיבה להתעלות

רש"י ז"ל: ואנכי לא ידעתי, שאם ידעתי לא ישנתי במקום קדוש כזה.

יש להתבונן מדוע יעקב אבינו ע"ה התפעל רק מהמקום: "אין זה כי אם בית אלהים... מה טרא המקום הזה..." ומדוע לא התפעל יותר מההבטחות שהבטיח לו הקב"ה ואשר כל כך גרמו לו נחת רוח ובטחון, כמאמר הכתוב אחר כך "ישא יעקב רגליו משנתבשר בשורה טובה וחובטו בשמירה, נשא לבו את רגליו ונעשה קל ללכת, [בראשית רבה] רואים שלהבטחות אלו חשיבות גדולה בעיני יעקב אבינו.

למשל אצלנו, כשבישיבה או רואים תלמיד שכל כך התעמל בלימוד המוסר וזכה לקנינים גדולים, ממה את מתפעלים? בודאי מן הקנינים! וכי מתפעלים מלימוד המוסר? או מספר מדדגת האדם? או מכית המוסר? לא רואים את זה, כי אנו מחשיבים יותר את ההישגים, זה העיקר. המקום אינו אלא טפל, וזה רק אמנעי להשגת התכלית. כמו כן כשאת רואים איה גאון גדול מן הגדולים, ממה את מתפעלים? מגדלותו בתורה, מעוים ידיעותיו, ממדדגתו הגבוהה, אך אין את מתפעלים מדרכו בעבודה, משיטתו. וכאן יעקב אבינו, במקום להתפעל מההישגים ומההבטחות, הריחו מתפעל מהמקום.

הספרות מסביר שהתפעלותו של יעקב אבינו היתה עוד יותר גדולה, בגלל שאף על פי שלא הכין את עצמו לכך כראוי, ובכל זאת זכה לנבואה, ואילו ידע את קדושת המקום, היה מכין את עצמו לנבואה. ואף על פי שלא היה מויד כי אם שוגג, ובכל זאת נחרד מאד, "יירא, ויאמר

ניתוק מוחלט

"ויגב יעקב את לב לבן ... בלי הגיד לו כי ברח הוא" וכי לא יכול היה להפריד ממנו? ה' אמר ללבן "השמר לך ... מטוב עד רע" וכי רצה לעשות טוב ליעקב? "ואשלחך בשמחה ובשרים בתוך ובכנור" - וכי זאת הייתה כוונתו? "מה עשית ותגנב את לבבי" "ולא נטשתני לנשק לבני" ומדוע? ומה תשובתו על כך? תשובתו של יעקב זה לי עשרים שנה בביתך ותחלף את משכרתי עשרת מינים. מה תשובה היא זו להתנהגותו של יעקב אבינו? ולבטוף חוזר לבן ומכריז: הבנות בנתי והבנים בני והצאן צאני וכל אשר אתה רואה לי הוא ולבנתי מה אעשה ... וכי אין הם שייכים ליעקב אבינו אשר ילדם?

יעקב אבינו נצטווה להקים את עם ישראל, ובשביל זה צריך להבין שמכירים להיות מנותקים לגמרי, ולא להיות שייכים ל"סבא - לבן הארמי", וזה שאמר בנותיו האמהות "העיד לנו חלק ונחלה ... הלא נכריות נחשבנו כי מכרנו" אין לנו שייכות בכלל לאבינו, וממילא אפשר להקים את שבטי ק-ה. ולכן לא נפרד מלבן - אין השתייכות, אפילו בשביל להפריד.

לבן נלחם על כך, הוא רצה שעם ישראל יתייחס אף אחריו, זה די בשביל שלא יהיו צרופים ליחוס האבות. וכשהוא רודף, התכוון גם להיטיב עמהם - לחזק את השייכות אליו, וזה שהזחירו ה"ת מטוב עד רע" תייחס אף אחריו, זה די שתמיד יהיה זה "סבא שנפרדו ממנו". לנשק = חיבור, וגם זה לא הסיכים יעקב. ועונה לו "זה עשרים שנה ... ותחלף את משכרתי" אין לי שום חוב או שייכות אליך, ולא נשאר לי מן כלום.

ולבן מתעקש לטעון: "הבנות בנתי ולשלחך בתוף וכינור = להנחיל את הפרידה, כדי שתמיד יהיה זה "סבא שנפרדו ממנו". לנשק = חיבור, וגם זה לא הסיכים יעקב. ועונה לו "זה עשרים שנה ... ותחלף את משכרתי" אין לי שום חוב או שייכות אליך, ולא נשאר לי מן כלום.

ואפשר להשתייך לאברהם אבינו ומתלמידיו, ולהיות שייך גם ללבן הארמי [שהוא בלעם] ומתלמידיו, עין רעה, רוח גבוהה, נפש רחבה, הניתוק חייב להיות מוחלט לגמרי.

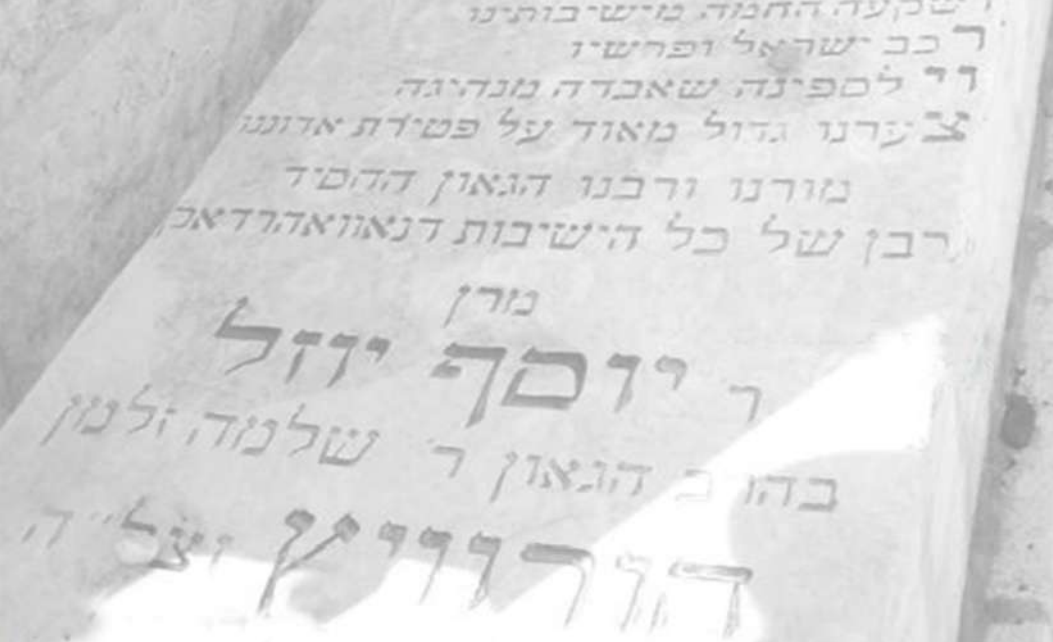
הסביבות

מה בגליון

- דגל המוסר.....עמוד א'
- שיחות הישיבה.....עמוד ב'
- הספד רבנו.....עמוד ג'-ד'
- מעשים והנהגות.....עמוד ג'-ד'
- הספדים.....עמוד ד'
- זכרונות תלמיד.....עמוד ז'
- פתגמי הסבא.....עמוד ח'

המשך בעמוד ג'

ידי' כסליו - יום השנה יום הזכרון י"ז כסליו / 101 שנה לפטירת הסבא זצוק"ל לפטירת הסבא מנברהוק

שיחות הישיבה לרבנו זצ"ל / י"ז כסליו

כבר דברנו מזה שבין המפריעים שיש להאדם, המפריע היותר גדול הוא שיש לאדם איזה קושי שאינו מבין בהנהגתו, שילפי השכל לא היה צריך להיות כד. כמו שספרתי איד שהייתי בגיטו במצב של עניים בעת האסון, בתקופה של יסורי איוב, ואעפ"כ מכל העניות שסבלנו מהם, היה העניי היותר קשה, שלא היינו מבינים הנהגתו, איד זה יתכן, ומה זה כ"כ ה' יתברך שולח מצב קשה כזה לכלל ישראל, ויותר על אדוקים וצדיקים, ועל בני תורה, כמה זה כ"כ הפריע, כ"כ הטריד, מה שלא היו יכולים להבין זה בשום אופן מה זה עשה ה' כ"כ, והיותר במשך השנים שכשבר ראו את הסך כל החורבן ר"ל.

ועל כולם כבר היו בסוף החורבן, וכבר נודע מה שנעשה לכלל ישראל "מן דפליטי", ויותר, כמה שכבר אחר המלחמה בגדר שנישארתי לבדי לבוא לפני ה'. וכך מכל הישיבות וביותר מהעולם שלנו. כמה זה הטריד, ואם זה, וביותר, שכל הקדוש יותר, קרוב יותר, זאת המה מהחורבן, רואים שכל שקרוב יותר חרב יותר, איד שלא נשאר מהעולם שלנו, לא נשאר מהישיבות האחרות, כמה זה כ"כ הטריד, ועל מה זה ולמה זה?

איד זה נתפס בשכל האדם, אם הוא קודש יותר - אדרבה יש לו זכות קיום יותר, וכאן ראו שכל הקדוש חרב יותר, איד זה? אדרבה כמו שידוע, וביותר במשך הזמן ועד עכשיו זה הקושיה מנקרת את המוח שעוד עכשיו נמשכת זה הקושיה, שעדיין לא הצלחנו לבנות את החורבן, ואפילו בעצבים הצליחו להחזיר עטרה ליושנה, לא כן אצלנו עדיין לא הצלחנו בכזאת תמיהה, כל הקדוש חרב יותר, ולמה זה ועל מה זה?

וביותר מי שזכה וזוכר, כמה איד שהיה, ובאיזה אופן, וכמה תועלת וכמה קדוש ה', זה מהתנועה שהיה נמשכת מהסבא זצ"ל מקודם ברוסיה ובפולניא כמה זה היה נותן חיוב וקידוש ה', כמה זה היה מחייב בכל הישיבות, מי שראה את הציור של הישיבות שלנו בדרך הראשון בחורים עובדים חזקים כבני עליה אפילו שהם מנועטים, ובדור הזה ראו ושמועו ציורים של בני עליה, כמה זה היה מחייב ודוקא אלו המחייבים, הם בגדר כל הקודש יותר חרוב יותר.

והנה אנחנו עכשיו בזה הלילה של י"ז כסליו, גם באמריקה וגם בארץ ישראל מתאספים. עכשיו בודאי לא כמו שהיה מקודם המלחמה שהיה בכל הישיבות לילה של חשבון הנפש ושל חיוב, וכמה זה עכשיו דבר בעתו, שנשתדל להבין זאת הקושיה לכאורה אדרבה, והרי אפילו מהמקום ומהפינה שלנו כמה זה ציור שלנו מחייב, וכ"כ וכן בנו של ק"ו מקודם, ולכאורה למה זה ועל מה זה "כל הקודש חרוב יותר" אמנם ידוע זה המאמר, אבל למה, והלא כ"כ היינו מאושרים אם זכינו לזאת הלילה כמו שהיה חיוב ורושם ממה שהיה בכל פולניא שהיו שבעים ישיבות שהיו משתדלים להתעורר בגדר מקום שהתפללו בו אבותי, למה זה ועל מה זה?

וביותר הקושיה שכאנחנו מתבוננים שאפילו המעט בזה הוא לא בדרך הטבע, ואין במה שקרה שום טבע, וקשה א"כ איפה הבחירה של האדם, והלא הכל רק מהקב"ה, ומה שאנחנו כאן נמצאים הוא שלא בדרך הטבע, ויותר יש לשאול, למה הנהגת ה' כד, וכי חיד ה' תקצר? וכי לא היו יכולים להשאר ישיבות מכל אלו שנתרבו? כשהסבא זצ"ל נמצא למעלה במקום שהצדיקים יושבים, ולמה לא היה יוכל להיות שהם ישארו?

אלא פשוט ששנתכוננו קצת שזה גופה הוא העונש ומידת הדיו של הקודש יותר הרוב יותר" שהרי בלי ספק, אילו כלל ישראל היו זוכים, לא היתה עליהם שליטה של מידת הדיו, כמו שמוכר, שמכה שלא כתובה בתורה - זה מכת צדיקים, ומה הכוונה בזה שאין לך דבר יותר שנוגע לכלל ישראל זה מידת צדיקים, כיון שאין לנו את הציור והמחייב אפילו מהישיבה היותר גדולה, אבל לכה"פ, כשיש ציור שהוא חיי, כמה זה מחייב מה שהיינו זוכרים בכל מדינה, ואפילו שהמעט לא היה יותר טוב מעכשיו, אבל הם הצליחו

לעשות ישיבות, וכמה זה היה הצלחה ובישיבות גופה, כמה זה מחייב מסירות נפש. וממילא, זה גופה העונש היותר גדול שכל הקודש יותר חרוב יותר" שכל החיוב מי שמעורר "פנה צדיק פנה הדרו פנה זיוה", וממילא, כמה עלינו להרגיש אחריות, כמה שזכינו מעט מזער לזכות לאור הגבוה, כמה זו זכות לנו, ולא רק בשבילנו, אלא כל כלל ישראל. כמה זה פיקוח נפש מי שמרגיש את זה, וכמו שמוציאים בחובת הלכות שמביא "לפי שנוטף המין פרישות, היה בדין להיות פרושים." שהיה צריך שזאת הפינה פובלן" שהיה לכה"פ הפינה בעולם שילמדו זה, ועלינו להרגיש שזה לא רק נוגע לכל אחד בפרט, אלא יותר שזה נוגע לכל מין האנושי, בגדר "כי המעט הוד הוא הרב" כמו שמוכר המשל, שאמר בעל הגמל עם הקט, לפחמי, "נעוץ אחד קטן יוצא ממד ושורף את כולם" נעוץ אחד ופה זה מלא, כשראה יעקב אבינו את כל האלופים, פחד, מי נותן ומי עומד שלא להתבטל מחמת זה, ולזה לא צריך יותר מניעוץ אחד מיוסף.

כמה צדיקים אנחנו להרגיש דבר זה הלילה ב"ז כסליו, כמה זה נעוץ אחד כמה חשיבות יש בזה "משל למצא מרגלית שזורה הצרורות שבידו" זה מרגלית!! להרגיש את הגאון "ויגבה לבו בדרך ה'" מרגליות הם קטנים, אבל זה שווה. וכמה צריך להרגיש אחריות עלינו, שאם יהיה ניצוץ אחד, יהיה שורף את כולם, וכמה יש לנו להתבונן כמה זה הנעוץ רפוי אצלנו, כמו ששמעתי מר' אליהו דסלר זצ"ל "ביקש יעקב לישב בשלוה" מבקשים צדיקים לישב בשלוה, ולכאורה מה ביקש יעקב ואיזהו שלוה ביקש? והלא היה זה אחרי שעבר את כל הניסיונות של לבו, עשו, ודינה, מה יכולים להשיג בשלוה של יעקב אבינו, והרי לא היה יושן בבית מדרשו של שם ועבר כל השנים, ועכשיו מבקש לעת זקנותו שלוה, איזה שלוה מבקש?

ומסביר שבודאי אצלו... וכמו שהסבא זצ"ל ג"כ מסביר. מה היא העבודה ללחום ולעבוד את ה' יתברך להמשיך את המלחמה, ומה היה אצל יעקב אבינו קשה להבין. אבל אצלנו כשהאדם רוצה להתקרב מהמלחמה, "לעולם" - ריגו אדם יצר הטוב על יצר הרע" כמה שהוא רוצה להפסיק את האדם מלעבוד, כמו כן להרגו, וזהו ברגוה ביקש יעקב, כמה היה מצליח לשנות את הטבע ואדרבה להיות עובד ה', ומה קרה, קפץ רוגוה של יוסף, להיות כ"כ ממשך אפילו באבילות על יוסף, והביאור הוא, שאפילו שלוה של יעקב אבינו זהו איזה דבר שצריך האדם שלא להמשיך כדי שלא תתקרב דעתו, כמו שמסביר מדרגת האדם על נחום איש גמזו, שאמר בגמרא "לא נתקרב דעתו למה לא נתקרב דעתו עד שנתמלא כל גופו שחין, זאת אומרת מתי יצליח לקרב דעתו, רק כשיתקן את החסרון. וזהו ביקש יעקב, כמו שבטבע האדם, לישב בשלוה להמשיך יצר הרע, זהו קפץ רוגוה של יוסף, אם נתבונן בכל הרגוה שבאים על האדם, הלא הכל בא מ"היבעל דבר", וכמו בנוגע לכסף, וכי מסתפקים במעט, והלא אוהב כסף לא ישבע כסף, וכמו בעולם שלומים כשרוצים לעקור את הכל, לא יושבים בשלוה, ואמנם קשה להמשיך המלחמה, כי אפילו אצל יעקב אבינו היה זה קושי.

והנה אנחנו שזכינו לכל הפחות לטעום, וכמו שציר הסבא זצ"ל, שמעולם לא היה מנוח גם מאחד שמעולם יהיה מנוח וכ"כ אנחנו שכבר טעמנו יתן לנו החשקה להמשיך בגדר לא נתקרב דעתו ואפילו כל העולם אומרים עליך צדיק אתה, תהיה בעיניך כמו רשע. איפה הצידיקות, וזה שביקש יעקב לישב בשלוה, בזה הלילה נקבל על עצמנו להמשיך את המלחמה הזו, אם אנחנו זכינו להיות מיחידים, א"כ דוקא עלינו להמשיך את החינוך. ואמר חז"ל לא די לצדיקים, אלא שביקש יעקב לישב בשלוה. כמה שזה נוגע בציור בגדר צדיק יסוד עולם לעבור נסיונות ולהמשיך, נצחו מוטב, ואם לאו מתיאש, - לא! רק נצחון בתחבולות ורק שיהיה מנעם, ואם אנחנו ראוים נוכח לכך.

מאמר לזכרו של הסבא זצ"ל / רבי יהודה לייב נקריץ זצ"ל

שנת תר"פ - שנת תשד"מ - 64 שנים מפטירת הסבא מנובהרדוק, שאנו עורכים ביום הזכרון שלו באחד יוניוס יום הזיכרון בארץ ישראל, י"ז כסליו תש"ל, השתתף שם הדיין מלונדון הרב אברהם רפפורט זצ"ל (תלמיד שירת בית יוסף בקיבוץ לאחר פטירתו של הסבא זצ"ל) וברצותו לתאר מצב הישיבה בעת ההיא, הביא מדרש שפעם בא אל היער אריה ענק, שקוראים לו "אריה דבי עילאי" וכאשר היה נוהם ושוואג ביער, נפל פחדו על כל אנשי הסביבה אשר התחבאו כולם. לאחר שעזב את היער והאנשים יצאו ממחבואיהם ונכנסו אל המקום שהיה רובץ האריה הזה, הם מצאו שאין כאן יער לגמרי, וכי היער הענק הזה עקר את כל העצים...

והוא היה מוסיק ואומר: אנכי לא ראייתי את הארי דבי עילאי (יהי הסבא זצ"ל) ברם, ראייתי את השפעתו העצומה הניכרת בתלמידיו הגדולים אשר הניח. תלמידיו אלה שנחלצו משך כל ימי חייהם לעבודת ה' וזכיו הרבים, הסבא זצ"ל הכניס בהם רוח גבורה ויראה אשר פיעמה בהם משך כל ימי חייהם לפי דרך המוסר אשר חולל, עד היום עומד אנכי תמה ומתפלא על חוסר הגדול שהיה מפיע על האנשים והופך אותם לאריות. הנה הוא זצ"ל אף על הכירו ולא ראה אותו, רק התרשם מהרושם שהניח אחריו - מהתלמידים - ובהם היה מתראה אותו האריה דבי עילאי, והספיק זה לחיות כל ימי חייו, חייו של נובהרדוקער.

בספר מדרגת האדם פרק ב' תקון המדות כתוב שיר השירים ג' "השבעתית אתכם בצבאות וכו'" כי אמרו החכמים שבע השבעות התלמד מן טבע הצבי בעת שהציד רודף אחריו להשיגו, בורח אל היער וכו' ולפי

שיודע שענפי האילנות מפריעים אותו על דרכו כי יסתבך בהם בקרניו המפוצלות, לכן מיד כשנכנס אל היער שובר מקודם את קרניו באילן, ואח"כ מתחיל לרוץ ריצה חפזית בלי מפריע כלל, כן האדם יש לו עולם אשר יפריע על דרכו ומסתבך בו, כ"ש שצריך לראות הנולד ולשבר מידותיו הרעות. אבל יש הבדל גדול בין היער של הצבי ובין יער של האדם, כי שם יש יער במציאות אבל בהאדם אין יער במציאות כלל וכו', אין העולם עכובו אלא הוא בעצמו, בקרנים שלו עושים להם יער - לא יער ולא דובים. עכ"ל.

כשנכנסנו בישיבה, שהרגשנו שהעולם מפריע חיי הישיבה, בחלל בית המדרש היה מפרחת הסיסמא 'שבת בבית ה' כל ימי חיי', אז אמר לי אחד מבני החבורה, מה אתה חושב שזה שאתה רואה זהו נובהרדוק? מה בהנולד בחבורים היו בצובינסקי, קרופיץ, (שם בית מדרשות שילמדו שם בני הישיבה) בבארקאן כבר יש שם נובהרדוק עם זקנים לבנים. - ואז צלצל במוחי, שנובהרדוק אינו רק מקום שלומדים שם שנים אחדים ואח"כ עוזבים, רק שנובהרדוק הוא עולם מיוחד ותמיד. הסבא שבר ה"יער" "העולם שמפריע" ויכול לעבור כל החיים בעולם תורני.

בזמן שבותנו של הישיבות ביולנא שנת ה'תש"ח חל יום הזיכרון העשרים של הסבא זצ"ל מנובהרדוק, התקיים כינוס גדול בו השתתפו מאות תלמידי ישיבות בית יוסף בבית מדרש הגשר הירוק. רבי ישראל יעקב לובצנקי זצ"ל (ה"ח) אמר "ויולנא היא חרב המתהפכת" ואף שאז לא הבינונו, ברם באופן אינטואיטיבי הרגשנו שזה מהוה בשבילנו דף חדש, ואחר עברו שנים אחדות ראינו והבינונו זאת. ורשנו מרוך בין העין שלנו, מבתי המדרש - הישיבות שהיה לנו, הועמדה החרב

המתהפכת, חרב מבדילה מצד אחד לכליה ר"ל ומצד השני הצלה, ומעל אלה שנבדלו להצלה גם עליהם היתה מרחפת ה"חרב המתהפכת" ביערות סיני, ואף שם המרשכו הישיבה בתוך היער, פעם כתב אחד אודות נובהרדוק איך ש"נוברדוקער" משפיעים ומוציאים "גידנאזאט" ממהפכים אותו לנובהרדוק, ההורים של הבחור מלאים כעס, ומזהירים ההנהלה להלשין להממשלה וכו' ויהיה נידון לילך לצפון הרחוק העסקאמאסען" אבל אינם יודעים שאפי' בין העסקאמאסען יעשו ישיבה.

כולנו זוכרים את "הדלביניבר" שבא מווילנא לבילאסטוק אל ד"ר פינס לרפואת העינים, ונכנס לתוך הישיבה, ולזמן מאוחר היה נחשב מ"העובדים". בכל שנה הוא היה עושה סעודת הודאה באותו יום שנכנס לנובהרדוק, ואף בוילנא בעת המלחמה. כשהיה בסיני בידע עם עוד שתיים תלמידי בית יוסף היה הולך לבתי הגויים ומדבר מאמונה בבורא עולם, אח"כ אסרוהו מפני שמפיץ דת וגם בתפיסה בטומסק סיביר לא מנע אותו ברוחו, ואנו בפארביג (סיביר) היה עושים וועדים, בשבת ואף באמצע השבוע כשהיה הזדמנות, היו מדברים דברי תורה, למדו סוגיא טומאת אוכלין ומשקין כלי אוכלין ומשקין. והיה שהיו מזהירים אותי שהם יודעים (נ.ק.ו.ד.) שאנו מתוועדים בשבתות וכו' ו"ל כסלו, ובכל זאת לא הפריעו אותנו מזה, אין יער! אין סיביר! רק שבת בבית ה' כל ימי חיי, זהו הכח של אותו הסבא שלא הכרנו אותו, רק הרושם שבוניס, וזה הרושם היה חי ותוסס עד היום הזה. (הובא לדפוס ע"י בנו הגאון רבי דניאל נקריץ שליט"א)

יום הזכרון י"ז כסליו / 101 שנה לפטירת הסבא זצוק"ל

רבי גרשון ליבמן זצ"ל

"כה אמר ה', קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה מאנה להינחם על בניה כי איננו: כה אמר ה' מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה כי יש שכר פעולתך נאום ה' ושב מארץ אויב: ויש תקווה לאחריתך נאום ה' ושב בנים לגבולם" (ירמיה לא יד-טז)

וברש"י בד"ה "רחל מבכה על בניה" הביא מדברי חז"ל ע"כ וז"ל: "מדרש אגדה אמר שהלכו האבות והאמהות לפייס את הקב"ה על שהעמיד מנשה דמות בהיכל ולא נתפייס. נכנסה רחל אמרה לפניו: רבש"ע רחמי מי מרובים, רחמיך או רחמי בשר ודם? הווי אומר רחמיך מרובים. והלא אני הכנסתי צרתי בתוך ביתי, שכל עבודה שעבד יעקב את אבי לא עבד אלא בשבילי. כשבאתי להיכנס לחופה, הכניסו אותי אחותי, ולא די ששתקתי, אלא שמסרתי לה סימניי. אף אתה, אם הכניסו בניך צרתך בביתך, שתוק להם. אמר לה: יפה לימדת סגוריה. יש שכר לפעולתך ולצדקתך, שמסרת סימניך לאחותך" עכ"ל. ובמדרש איכה רבה (פתיחתא כד) הובא מעשה זה שהובא ברש"י, ביותר אריכות, ועם כל הנוסח מה שטענו האבות הקדושים לפיני הקב"ה, כדי לפייס את הקב"ה. עיי"ש.

אבות העולם עם כל מדרגותיהם ומעלותיהם הנשגבות, לא הצליחו לפייס את הקב"ה. ולכאורה, מהי ההבנה שבדבר, שלא הצליחו אפילו אבות העולם לפייס את הקב"ה? שהרי, אם האבות הקדושים ומשה רבנו ע"ה, באו וניסו לפייס את הקב"ה, והיה להם הוי"א לפייס בדבריהם, זה בשביל שהרגישו שיש להם במה לפייס. כמו שרואים בדברי הפיוס שלהם את מעלותיהם העצומות, ואעפ"כ, הקב"ה לא נתפייס? ! אלא מוכרחים לומר, שמידת הדין הייתה כ"כ מתוחה על כלל ישראל, ואפילו עם מדרגות כאלו של האבות הקדושים ומשה רבנו, בדברי פיוסם, הם לא הצליחו לפייס את הקב"ה.

וביותר תגדל התמיהה, שלאחר כל דברי הפיוס של אבות העולם במדרש הנ"ל שלא התקבלו אצל הקב"ה, דווקא דבריה של רחל אמנו, הם אלו שהצליחו לפייס את הקב"ה. כפי שהובא באריכות בדברי המדרש הנ"ל. עיי"ש.

ועוד יש עלינו להתבונן, מה הדמיון של המשל לנמשל בדבריה של רחל אמנו להקב"ה: "ומה אני בשר ודם, עפר ואפר, לא קינאתי לצרה שלי ולא הוצאתיה לחרפה ולבושה, ואתה מלך חי וקיים, רחמן, מפני מה קינאת לעבודת כוכבים שאין בה ממש, והגלית בני ונהרגו בחרב ועשו אויבים בס כרצונם" ז"ל שרחל אמנו ואמרת להקב"ה: היות שאני ויתרתי לצרתי, אז גם אתה תוותר לבניך, ע"כ שהכניסו צרתך לביתך. וכי לא מה שהקב"ה כביכול מקנא לכונ"ם, וכל העונש הנורא של החורבן, זה בשביל עונש ונקמה לחינם? ! אלא מה - לא לקנא, לוותר על עבודת גילולים, וכי זה מחילת' כבודו' ? לכאורה, כל המשל לא דומה לנמשל בכלל.

וכמו"כ לא מובן בכלל, איך הצליחה רחל אימנו לפייס כביכול להקב"ה - עוד יותר מהאבות - מהדוגמא הזו שהיא ויתרה? "לא קינאתי לצרה שלי" אף אתה כביכול "מפני מה קינאת לעבודת כוכבים" ? וכי כביכול הקב"ה יוותר על עבודת אלילים? הרי היא בעצמה מודה בדבריה: "אין בו ממש" ! ואדרבא, זה עוד יותר טענה

עליהם, אין בו ממש, ואעפ"כ עבדו את אותם האלילים! ? ואעפ"כ רואים בדברי המדרש, שאחרי כ"כ דברי פיוס שלא מצליחים, דווקא דבריה של רחל אמנו כן נשמעים אצל הקב"ה, ועי"כ מתפייס הקב"ה: "מיד נתגלגלו רחמי של הקב"ה ואמר: בשבילך רחל אני מחזיר את ישראל למקומם"

בכל שנה ושנה מאז פטירתו של הסבא זצ"ל, עוד מהשנים שישירות "נובהרדוק" היו ברוסיה, ולאחר מכן בפולניה - וכמו שאנו נוהגים גם כן אצלנו בס"ד - נהגו בכל ישיבות "בית יוסף - נובהרדוק" להתאסף ב"ההילולא" של הסבא זצ"ל, והיו מנצלים מעמדים אלו לחיזוק דרכו ושיטתו, ואת כל "הדרך" שחידש הסבא זצ"ל לדורו ולדורות הבאים. ואחד מחידושי הגדולים של הסבא זצ"ל היה החידוש הזה של "בירור המידות" בגדר: "ניתוח" שאינו יודע רחם, ואינו יודע אם יודעים להעריך דבר נעלה זה!

המתבונן במאמריו הנפלאים של הסבא זצ"ל בספרו "מדרגת האדם" יראה שלאורך כל הספר, יש דגש על היסוד הזה של "בירור המידות". וכמו"כ הסבא זצ"ל הקדיש שם לכן מאמר מיוחד בשם "בירור המידות". ז"א, שהאדם לוקה במידות רצונות ותאוות קשים מאוד, שהם הורסים את חייו הרוחניים והגשמיים. יש לאדם בחירה כיצד להתגבר על החלק הרע שבו, ולהגביר את החלק הטוב שבו. אך קודם לדרוכי הרפואה, על האדם להכיר מקודם שיש לו מחלה ובעיה, ורק לאחר ההכרה בבעיה, יש אפשרות לרפאות מחלות אלו. והיות שדרכו של האדם לחפות על חסרונותיו להצדיק את טעויותיו, ולרמות את עצמו, ורק ע"י בירור המידות - "יפשפש במעשיו" - יש אולי סיכוי להכיר את הרע ולהלחם בו. "בירור המידות" פירושו הוא - להבין את הבעיה האמיתית שבאדם, וביותר, שהבעיה היא באדם עצמו, ולא תלתות זאת בכל מיני גורמים וסיבות אחרות. בנובהרדוק כינו זאת: "לחשוך את עצמו", שעל האדם להכיר את תכונות נפשו, ולדעת במה לקוי הוא, ורק לאחר מכן תתכן אצלו אפשרות של שינוי מהותי.

וע"פ דברים אלו, נוכל להבין את "סוד הפיוס" שהצליחה רחל אמנו לפייס את הקב"ה, מה שקודמה לא הצליחו. שעלינו להבין, שאם חז"ל הק' הביאו משל זה מדברי רחל אמנו, הווי אומר שזה מתאים ביותר, ואין זה מליצה בעלמא, ומשל "כחרס הנשבר". היות שהניסיון של רחל אימנו לוותר על נישואיה ליעקב, ומסירת סימניה לאחותה לאה, זה לא היה רק "להפקיר" את הבעל שלה, את יעקב אבינו, בתור משהו "גשמי" שעליה לוותר עליו. אלא ניסיונה היה ניסיון רוחני בלבד. וכידוע, מדברי חז"ל על לאה אימנו על הפסוק: "ועיני לאה רכות" (בראשית כ"ט ז') (וברש"י בד"ה "רכות" וז"ל: "שהייתה סבורה לעלות בגורלו של עשו, ובוכה. שהיו הכל אומרים: שני בנים לרבקה, ושתי בנות ללבן, הגדולה לגדול, והקטנה לקטן" עכ"ל. וכל פחדה ובכיייתה היה רק מפחד להיות עם: גורלו של עשו... גורלו של עשוי! עד כדי כך ש"ועיני לאה רכות". ומובן שהעם גורלו עשוי, לא הייתה בעיה ושאלה על התכלית שלה במצב הגשמי.

כשנתבונן למשל במצבנו, מה הם הסיבות שגורמות לנו לדאגות וטרדות על העתיד? ועוד, שזה מביא אותנו להרגשות של ייאוש גמור! בפשטות נראה, שזה

דגל המוסר ויצא / המשך

לנבואה? איך טסתי? מדרך אבות? מה נורא המקום הזה? אנטח, אם אנו לא מתפעלים מספיס מן המקום שלנו. זהו סימן שראשנו נמצא במקום אחר. בבחינת מה שאומרים חז"ל: לא עבדו ישראל עבודה זרה אלא כדי להתיר להם עריות בפרהסיא.

איוז וגומא! מה ענין בפרהסיא? אלא שאין האדם מסתפק במועט הנפשות תאוות רבה להשיג תכלית הרע והאדם לא רוצה שום הפרעה בהגותו מן העבירה. רוצה ליהנות בלי מפריע, גילוי עריות בפרהסיא, זוהי בחינה של הולך על ארבעו זה נבל בצורת קיום התורה, כי אז האתו שלימה מאחר הוא חושב כי בזה הוא מקיים את התורה, ואין לו שום טענות ושום תביעות על עצמו. כך היה אומר ר' דוד בודעק הי"ד זצ"ל: בענין סעודת מצווה זרחאה גם לגוף היא שלימה בגלל שזו מצווה: זהו הסוד מדוע אין את רוצים ללמוד מוסר, כי זה מפריע להאטנו העופות, זהו מה שקרה אצל לוט שאמר אי אפשר לא באברהם ולא באלהיו. זה מתחיל בחולשה קטנה, ואז טוענים: אין זמן ללמוד מוסר, אני קצת חלש, לא יכול, עכשיו כבר מאוחר, פעם אחרת וכי כהנה וכנהה תירוצים, וזה בגלל שהלב כבר תפוס במקום אחר, יתוש קדמו, ובגלל דעתו בדרכים אחרות. אנו חושבים גם כי בלי זה, גם בלי מוסר אפשר לחיות, אפשר להסתדר.

וחנה חז"ל אומרים על הפסוק "כרם זולת לבני אדם", אלו דברים העומדים ברומם של עולם בני אדם מולוים בהם, זוהי התפילה, כי זוהי עבודה שבלב. ולכאורה איך בני אדם מולוים בהם? הלא תפילות אבות תיקנם, וכל מילה ומילה בתפילה נסדה ותקנה על ידי אנשי כנסת הגדולה, ואיך אנטח מולוים? אלא, שאנו לא שילמנו על זה ביוקר, אין לזה ערך בעינינו, כך מסביר את זה במשל, הסבא זצ"ל בספרו: קבוצת רמאים נכלמו מכרו שטרות כסף בזול לבן אדם אחד. אחר כך ארבו לו ותחפשו לו כשטרנים ואמרו לו שהכסף שבידו מוויף והחרימו לו. ואף על פי שהכסף לא היה מוויף, אך מחמת שהוא שילם מחיר נמוך, הוא פחד להתנגד, ומסרו להם בחושבו שזה באמת מוויף. ואי מולוים בתפילה ובלימוד המוסר משום שלא שילמנו על זה שום מחיר, זה מוולול בעינינו. בזה את מבינים מדוע הסבא זצ"ל התעקש בודכ, עד כל יבדיעבד, אלא ילכתוהו"ל. עליו להרגיש את הירושה העצומה והנפלאה הזו, הלא היא הדרך של בירור המדות, תיקון המדות עד שמשויגים את ההצלחה בדרך החיים.

מהו נושא התעניינותו? אנטח לא מתפעלים מהמקום שלנו ומהאפשרויות שלנו בגלל שהם ברשותנו בדיעבד, כמו ירושה שלא טרחנו עברתה. הסבא זצ"ל טרח, יגע והמציא את הדרך, ואנטח מקבלים כפרי בשל, לא טרחנו על זה, ועל כן אין אנו מעריכים.

זוהי טעות. למשל בעולם, הם מנצלים אפילו את הבידיעבד כשמדובר בערכים שיש להם בהם ענין. כגון לאומיות, צבא, נשק, תרופות, וכל דבר שתכליתו טיפוח הרוח, אך כשזה נוגע לנשמתו רבי ישראל סלנטר, מיד כששמע מספר מילים מר' זונדל, וכבר חולל מהפך בנפשו: "ישראל ישראל, ללמוד מוסר ותורה ירא שמינס" קיבל את הדברים והתמסר לכל הדרך. כך רואים אצל אלישע שהיה חורש את שדהו, וכשראה את אליהו הנביא "ייעוב את הבקר וילך אחרי אליהו". ואחר כך עשה משתה מרוב שמחה. מרוב בחילות, לא חיכה אפילו עד שיחטוב עינים כדי לכשל אלא ביקע את כלי המחרישה ובשל בהם, כך גם הסבא זצ"ל כשנדבק ברי ישראל סלנטר עוב את החסודה שלו וזאת חזר בכלל לביתו. אך לא כן הדבר אצלנו, אנטח מתונים, לא מתפעלים בקלות. מדוע? כי אנו חושבים שהתפעלותו של אלישע נבעה מהמצאותו של אליהו הנביא, אבל אצלנו, היכן אפילו הנביא? ובאמת פעם כאשר הגיעה בקוצה של תלמידים, אמרו להם שאם יתמסרו וכלו לבנם ללמוד המוסר ולתיקון המידות הם ינו לגילוי אלהו. והם בתמימות התמסרו בכל לבם. אבל אנטח, ערמומיים, אין אנטח נוטים להאמין בתמימות ואין אנו מעריכים כראוי את ההודמנות. אך יעקב אבינו ע"ה הרגיש שאם מולוים בהודמנות של "מקום שהתפללו בו אבותי" זה סימן שכבר הראש תפוס במקום אחר.

אצלנו, כשתלמיד מתבגר קצת, או ראשו תפס למקום אחר, וכבר אינו מבין את המסילות ישירים, לא מבין מה חובתו בעולמו, מה פירוש יסוד החסידות ושורש העבודה וכו', הוא מתחיל לראות את מקומו היכן שיש ממון, כבוד, וכבר יש לו חובתו בעולמו משלו...

אך יעקב אבינו, אחר שהלך, בירר את מעצבו היכן הוא עומד, והרגיש שיצא מן הדרך, אן, נתן לבו לחזור, ולכן כל כך תבע את עצמו, "איך יתכן שעברתי על מקום שהתפללו בו אבותי ולא התפללתי? איך יתכן שכל כך התרחקתי ולא הורגשתי? או נתן דעתו לחזור. בגלל זה כל כך התפעל מן המקום, "מהו נורא המקום הזה" יתר מאשר מנעם הגבואה. כי המקום הוא הגורם להשאריות בדרך האבות, ולנבואה. והוא תבע את עצמו כדברי הספורט, איד לא הכני את עצמי

יום הזכרון י"ז כסליו / 101 שנה לפטירת הסבא זצוק"ל

המשך עבור שדאגותינו הם רק ל"תכלית" הגשמית! אם לא רואים "מצב" ותכלית בדברי העוה"ז, מיד זה גורם לנו לעצבות ולייאוש. והמחל"ל כתב להפך במעצמו: "כללו של דבר, האדם לא נברא בעבור מצבו בעוה"ז אלא בעבור מצבו בעוה"ב" (מסי"א). וכל בעייתנו ודאגותינו הם רק על חוסר "במצב" הגשמי, רח"ל. אבל אצל אמותינו הק', בטח ובוודאי שלא היה דאגתם על התכלית הגשמית, אלא הייתה אצלם שאלה ודאגה רק על חיי עולם, דאגתם הייתה רק על רוחניותם.

ועפ"ז יובן מה היה עומק ניסיונה של רחל אמנו: האם להפקיר ה"גורל" של יעקב - שזהו גורלה ומצבה הרוחני בלבד. שאיזה "תכלית" גשמית מחכה למי שתינשא לאיש תם יושב אוהלים? אלא רק להעמיד את שיבטי י-ה, את כלל ישראל שהם קיום הבריאה. או להפך, שמה תיפול ב"גורל" של עשיו, שזוהי הצלחה גשמית. וא"כ מה היה כאן הניסיון של "ההפקרות" של רחל אימנו לאחותה? רק את הרוחניות שלה! ואעפ"כ היא אומרת בפיוסה על ויתורה להקב"ה: "לא קינאתי לצרה שלי ולא הוצאתיה לבושה ולחרפה". בזמן שהיה לה האפשרות "בידיים" שלא לוותר לאחותה, ושלח להפקיר את גורלה הרוחני.

וכמו"כ אם נתבונן עם "בירור המידות" במצבנו הרוחני, שאם אנחנו "עובדים" על עצמנו, ומשתדלים לעבור "מצבים" ולעמוד בנסיבותינו, זה רק בשביל שאין לנו את "הבידור", וזה בליט ברירה מצידנו, שמה אנחנו יכולים לעשות? האדם לא רוצה לסבול ממידותיו, ולכן עובדים. אבל אצל רחל אמנו לא היה לה שום הכרח ושום סבל ולחץ לוותר לאחותה, והיה לה אפשרות מייד לסלק את אחותה, וזה היה אפילו ע"פ דבני התורה הק' שהרי - "חייך קודמים"! ואעפ"כ היא וויתרה על כל "החשבונות" שהיו לה, והכניסה את צרתה לתוך ביתה. "ויתור על חשבונות", זה נקרא "בירור המידות" שהוא ממש: "ניתוח שאינו יודע רחם", אלא לחשוך את עצמו, מה כאן העניין? אולי זה צרה בתוך ביתי? אפילו עם כל החשבונות, אבל סוף כל סוף...

ואפשר להסביר עפ"ז את הדמיון בין המשל לנמשל, וזה היה "הסוד" של הפיוס להקב"ה בדבריה: "מיד נתגלגלו רחמי על הקב"ה ואמר בשבילך רחל אני מחזיר את ישראל למקומם" שרחל אמנו עמדה בניסיון כזה של רוחניות, שלא לבייש את אחותה, ועליה "לוותר" על כל התכלית הרוחנית שלה, על כל "האיש תם יושב אוהלים", ועל כל ה"שבטי י-ה", וממילא על כל כלל ישראל. ועם כל החשבונות שיש בכך, היא החליטה להשתמש "בבירור המידות", ולחשוך את עצמה, ואעפ"כ שיש לה בכך את כל ההצדקה שלא לוותר, ואפילו מבחינה רוחנית טהורה, אעפ"כ השיקול של הויתור גבר על כל הטעמים, בגדר: "לכוף את יצרו עדיף" ולבסוף העבירה הכל לאחותה, ועוד סייעה לה בכל יכולתה בכך.

וא"כ, גם אתה רבש"ע - טענה רחל אמנו - תוותר להם בעניין רוחני לחלוטין, אעפ" שאין בזה צדק כלל, היות שגם אני ויתרתי לאחותי על כל החשבונות הרוחניים שהיו לי, וחשדתי את עצמי עם "בירור המידות". ולכזה כח של "חשד על עצמי", קיבל פיוס הקב"ה, ומיד נתגלגלו רחמי על הקב"ה...

זה היה עיקר החינוך שקיבלנו מדרכו ושיטתו של הסבא זצ"ל, ובמיוחד מספרו "מדרגת האדם", שעל האדם לוותר ללא הרף, ואפילו כשיש "חשבונות" שמצדיקות את האדם שלא לוותר, אעפ"כ על האדם לחשוך את עצמו שמה "נגיעה" של מידות גורמת לו שלא לוותר.

וזהו "חיות" האדם בעולמו: "עיקר חיות האדם צרה בתוך ביתה" כמאמר הגר"א

הידוע: "עיקר חיות האדם הוא "שבירת מידות", ואם לאו, למה לו חיים"? ! שהאמת, שכבר לוותר אפילו בלי חשבונות כ"כ קשה, וכל שכן וק"ו כשיש חשבונות לש"ש... שהאדם בטוח שזה נוגע לתכלית הרוחנית שלו, כמה קשה לו הויתור, ואפילו אין לאדם הוא אימנא לוותר.

וכמה החשבונות הללו הם סיבה לחורבן, ולחורבנות... ולמחלוקות, רח"ל. וכידוע שאפילו במוסדות תורה, החשבונות הללו שלא לוותר - והכל כמובן לש"ש - החריבו מקומות אלו עד היסוד ללא רחם. ואם נתבונן מעט בעניין זה עם "בירור המידות" ו"בניתוח שאינו יודע רחם"

מהי מהות הניסיון באמת בדברים אלו? הוא רק הקושי להכניס צרה בתוך ביתה...

ועוד אפשר מדברים אלו להוסיף לימוד ולקח מדרכי החינוך של הסבא זצ"ל, שהיה לו את הדגש הזה, שלא להסתפק כלל ברוחניות, אלא מכל דבר בחז"ל הק' רצה להגיע לתכלית הנועלית ביותר. כמו שידוע, ונראה בבירור לכל אורך ה"מדרגת האדם", שהוא לקח לעצמו ל"דרך" ושיטה את דרכי הראשונים. כמו שרואים שאפילו מדרגה של אברהם אבינו, יצחק אבינו, יעקב אבינו, משה רבנו, אעפ"כ לא נשפטים הקב"ה. ומי הצליח לפייס? רחל אימנו, אמר לה: יפה לימדת סנוגוריה, כי יש שרר לפעולתך. מה הפרוש ב"יפה לימדת סנוגוריה"?

אלא בזה "הדגש" וב"נקודה" הזו התפייס, ולדברים אלה נכנע כביכול, שאפילו רחל אמנו שהיה לה חשבונות אמיתיים לש"ש, ואעפ"כ וויתרה. וע"ז העידו חז"ל שאמר הקב"ה: יפה לימדת סנוגוריה.

ויסוד זה הובא גם במדרש במקום אחר וז"ל: "ותרא רחל כי לא ילדה ליעקב ותקנא רחל באחותה" (בראשית כ"ט א') מה ראתה לקנאות עכשיו? כשראתה אחותה נכנסת לחופתה לא קנאתה. ולמה קנאתה? אלא במעשיה הטובים קנאתה, אמרה אילולא שהיא צדקת ממני, לא היה הקב"ה נותן לה בנים קודם הימני, לפיכך קנאתה במעשיה. שכן כתיב "אל קינא ליבך בחטאים כי אם ביראת ה' כל היום" לפיכך ותקנא רחל ותאמר אל יעקב הבה לי בנים ואם אין מתה אנוכי אישה שהיא עקרה ואינה יולדת, היא מתה. אלא אמרה רחל: אם איני יולדת מן הצדיק הזה, אבא משיא אותי לאחר רשע, ואני מתה עימו בעוה"ב. שנאמר (תהלים ל"ד כ"ב): "תמותות רשע רעה" לכך אמרה: "ואם אין, מתה אנוכי" (מדרש אגדת בראשית פנ"א).

לכאורה, בה"א של המדרש מובן שכל קנאה - אפילו אצל רחל אמנו - זה גדר של "חטאים" והרי יש פעמים שחשבונות הם לש"ש? אלא, רואים מכאן את אותו הייסוד, שאפילו עם כוונה כ"כ נעלית עבור העמדת "שבטי י-ה" ואפילו אצל רחל אימנו, אם יש "קנאה" באחותה, זה כבר בגדר: "קנאה בחטאים" - "בירור המידות" בנינוח שאינו יודע רחם כפשוטו! וכמו כן שנתבונן במצבנו, כמה התביעה עצומה עלינו, שכל "הקנאה" שלנו מלווה עם כל כך חשבונות שהם כביכול לש"ש... וזה גורם לכל כך מכשולות וחורבנות. והבעיה אצלנו קשה שבעתיים, שאנו לא מרגישים בכלל שקנאה זהו חטא של ממש.

ועל כך מתרצים חז"ל במדרש, שרחל אמנו "קינאה במעשיה הטובים". כי אם זה היה רק בשביל קנאה פשוטה, זה כבר היה סתירה לכל המהות של רחל אמנו הנ"ל. וידוע ממשו של הסבא זצ"ל, שמאיה ראינו לכך שקנאתה של רחל אמנו הייתה רק במעשיה הטובים? "מהסימנים" שהיא מסרה לאחותה לאה, זה ראייה שהייתה

כשנפגש רבי יצחק בלאזר בפעם הראשונה עם רבי יוסף יוזל הורוביץ הסבא מנובהרדוק, שאלו ר' יצחק בלאזר לאן הוא נוסע? ר' יוסף יוזל ענה שהוא נוסע לליפאצ'ה לרגל מסחרו. הוסיף ר' יצחק בלאזר לשאול: ומה דבזר חובת האדם, לימוד התורה? ענה לו ר' יוסף יוזל שהוא מטפל באשה ושה בנים וללא פרנסה ועם מה חייפ? ועל כך ענה לו רבי יצחק בלאזר, תוך כדי דיבור בניעימת התבוננות, "און מיט וואס שטארבט מען?" (ועם מה מתים?). דברי רבי יצחק בלאזר נכנסו ולחלו כלבו של רבי יוסף יוזל ומשעה זו ואילך היה לו נוקף וחרד ממש, וניצוץ זה הפך לשלכתת שאליה התמסר רבי יוסף יוזל כל ימי חייו. (המאורות הגדולים, לקט ממורשת אבות)

מסופר שעל שולחן של הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל התגלו המלצות רבות שכתב במשך שנים לאישים שונים ואלו לא נשלחו ליעד. כששאלו את הרב לפשר הדבר השיב בפשוט: "דעו! הלחתי ללכת בעקבותיו של הסבא מנובהרדוק - רבי יוסף יוזל הורוביץ זצ"ל. מסופר שכאשר הגיע לעיר אדם גדול ונתעורר אצלו ספק אם ללכת לקבל את פניו או להישאר בבית, נהג הוא קודם כל ללבוש את מעיל הפרווה, ולצאת מן הבית אפילו ביום מושלג וקר ולהגיע עד אותו מקום, ושם להחליט אם לקבל את פני אותו נכבד... הדבר נבע מכך, שאם היה שוקל את הדבר בביתו, היה מצטרף צד חזק למערכת השיקולים אודות הקושי והעצלות לצאת ביום זה ובפרט במצבו... ולכן החליט תחילה לצאת לאותו מקום, שמערכת השיקולים תהיה נקייה מכל עצלות..." אף אני - סייס רבי איסר זלמן - כשמבקשים ממני לכתוב המלצה לדבר מה, תחילה אני מזדרז לכתוב את המלצה, כבדי שלא תכנס למערכת השיקולים שלי העצלות שלא לכתוב, ולטרוח בדבר. לאחר שאני כותב ואני נקי מעצלות זו, אני שוקל אם ראוי לתת את המלצה או להשאיר על שולחני... זו היא ראייה המונעת עצלות...

סיפר תלמיד בוגר ישיבת נובהרדוק על בואו לישיבת נובהרדוק ועל פגישתו הראשונה, הבלתי נשכחת, עם דמות הפלאים האדם הגדול בענקים הסבא מנובהרדוק זצ"ל. עמוד האש היוקד של תנועת המוסר. עם הגיעו סיפר, היג עצמו לפני הסבא, איש השיבה שינח בלהט עלומים. מיד הזמינו הסבא לצאת עמו לטיול ברחובות העיר. תוך כדי שיחה נינוחה, חש שהסבא שואב ממנו את כל נכבי ליבו עומד על אופיו ומגלה את כל צפונותיו, גאון אדיר היה בהבנת נפש האדם, וכל משפט שהשמיע היה כניגון חן למטרה, רבים מהמשפטים הקצרים אלא הובנו רק אחר עשרות כשנים, והרעישוהו, בהיווכחו עד כמה הרחיק הסבא ראות. בעודם הולכים, סיפר, הבחין בצמד ההולך לפניהם, נער ונערה חילוניים, אולי גויים, השקועים בעולמם, מלהגים ומפטפטים וצוחקים. הביט בהם, והסבא ראה שהיו ראה, פתח וסמך: "הרואה אתה זוג זה? הסבור אתה שהם מאושרים! דע לך שהם אומללים!" הדברים הפליאו, הצמד נראה מאושר בעליל. הסבא ידע זאת. והסביר: "תאר לך עשיר מופלג שנתהפך עליו הגלגל. שטרותיו חוזרים, עסקיו קורסים, נושים מקיפים אותו. ביתו עוקל, אשתו נטשה אותו. אבל האדם כבול לטבע, והוא סר למסעדה לסעוד את ליבו. מגישים לו את המעדן שהוא אוהב. הטעם נפלא, ניחוח ערב. האם הוא נהנה? כן, בודאי! האם הוא מאושר? ובכן, יכול האדם לארוג קרוב של אושר, להסתח דעת, אבל מבעד לגלגל רוחשת הקלחת, מכין אתה? לבחור שלפנינו יש בעיות במשפחה, בחברה, בעבודה, כל אלו לא נעלמו עתה, גם ביחסי עם הנערה אין הוא בטוח, מלא חששות, אכול היסוסים. וגם אם יסיח דעתו לשעה, אין זה אושר זכור זאת בניי". לאחר דקה, הוסיף: "אדם אחד מאושר הכרתי. את ר' ישראל מסלוט. שלם היה עם עצמו, שלם היה עם בוראו. אושרו היה בנוי מן היסוד, אושר בכל מצווה שקיים, בכל מעשה שעשה. זכור זאת בני. אולי פעם תבין"

יום הזכרון י"ז כסליו / 101 שנה לפטירת הסבא זצוק"ל

המשך כ"כ מתוקנת מ"הצרות עין ...

"לשמה" - שהיא ללא שום מטרה להתגדל ולהתכבד ע"י מעשים כבירים אלו.

ממילא, אודות "שלילה" המוחלטת שהייתה קיימת אצלה למידות רעות אלו, כקנאה וצרות עין, היא זכתה ל"חיוב" הזה, שקינאה במעשיה הטובים. וכמו"כ אצלנו, למה אנחנו כ"כ רחוקים מ"החיוב" הזה - כמו אמותינו הק' - 'לקנאות ממעשים טובים, שיעז נאמר: "קנאת סופרים תרבה חכמה" וביותר, כמה גדולה התביעה עלינו, שמדוע אנחנו אפילו מיואשים לחלוטין לקנאות קנאה חיובית שכזאת? שזה אודות לכך, שכל כך מושרשת בנו המידה הרעה הזאת של קנאה ו"צרות עין", ולכן אין לנו אפילו ה"א לקנאות במעשים טובים, וכל הקנאה שלנו זה רק בחטאים, רח"ל.

ולחפך ממש אצל רחל אימנו. כמו"כ בחז"ל, שלאחר מכן אמרה ליעקב: "ותאמר אל יעקב הבה לי בנים ואם אין מתה אנוכי" וע"כ ענה לה יעקב אבינו: "התחת אלוהים אנוכי אשר מנע ממך פרי בטן" וע"כ כתבו חז"ל במדרש וז"ל: "ממך מנע, ממני לא מנע. אמרה לו: כך עשה אביך לאמך, לא חגר מותניו כנגדה? אמר לה: אבי לא היה לו בנים, אבל אני יש לי בנים. אמרה לו: וזקנך לא היה לו בנים, וחגר מותניו כנגד שרה? אמר לה: יכולה את לעשות כשם שעשתה זקנתי. אמרה לו: מה עשית? אמר לה: הכניסה צרתה לתוך ביתה. אמרה לו: אם הדבר הזה מעכב "הנה אמתני בלה בוא אליה ואבנה גם אנוכי" מה זאת נבנת ע"י צרתה, אף זו נבנת ע"י צרתה" עכ"ל (בר"ר ע"א ז')

מכל ה"ל נמצינו למדים, שמהיכן לקח הסבא זצ"ל את "הדגש" ר"החינוך" הנפלא הזה - שכ"כ חינוך בזה את תלמידיו אחריו - ואת הכח של "לחשוך את עצמו" - אם לא מאמותינו הק' 'שרה רחל ולאה? כמו שהתבאר לעיל. כמו שמצינו, שרחל אימנו הצליחה לפייס את הקב"ה, יותר מהאבות הק', בעת שמידת הדין הייתה כ"כ מתוחה. אלא מה ההסבר בזה? אלא שהיא חשבה וידעה שכל קנאה, ואפילו קנאה שהיא לש"ש זה בגדר "חטאים". וע"י מחשבות אלו של "בירור המידות" כ"כ נוקב ואמיתי שהיו לה, בזה הצליחה לפייס את הקב"ה. ואע"פ שהיא הייתה כ"כ משוללת ממידות רעות אלו עד הקצה האחרון.

ולאחר המצב הפוך לחלוטין. אנו לא חושדים את עצמנו כלל, אלא תמיד רק מצדיקים את מעשינו, ואין באפשרותנו לוותר כלל, ודבר זה גורם לחורבנות נוראים. ואין חכם כבעל הניסיון בזה. כמה ראינו בדורות האחרונים, ובפרט בתקופה הזו, כדברי חז"ל הק', שאין הברכה מצויה אלא מתוך השלום ומתוך היותו בלבד. וכל החורבן הרוחני והגשמי, רק מן חוסר שלום וויתור. ואפילו כשה מלווה בחשבונות לש"ש, לש"ש... וכל שכן שזה לא לש"ש.

ואפילו אם עולה בדעת האדם שכל כוונתו היא רק לש"ש, הרי שאם היה משתמש בעצה הנפלאה הזו של "בירור המידות" היה נוכח לראות את המצב האמיתי לאשורו, הפוך לחלוטין ממחשבותיו. שאם "ננתח" את עצמנו, ואפילו בניתוח עם "רחמנות", כמה מתברר לנו שזה נובע רק מהקושי ו"הניסיון" של "להכניס צרה לתוך ביתה" ו! הקושי הגדול שיש לאדם הוא, רק לוותר על כבודו מעמדו וגאוותו!

ורואים שדברים אלו היו למעשה אצל אמותינו הק' שרה רחל ולאה. והדברים הללו נכתבו בתורה הק' ובחז"ל בפשטות, ואנו יודעים היטב מכן את הנצרך עלינו לעשות בעת הניסיונות שלנו. והתביעה א"כ עלינו קשה, מדוע אין אנו מקיימים דברים אלו למעשה? מדוע בשעת הניסיון אין אנו מתנהגים כפי שנהגו אמותינו הק' ? אלא, שבעוונותינו הרבים נתחדש אצלנו המושג השלילי הזה, שלהשיג

לכאורה, לא מובנים כלל דברי המדרש הללו. איזה "בניין" עצמי שייך לבנות ע"י פעולה כזאת של הכנסת צרה לתוך ביתה? זה בניין זה...? זה החורבן הכי גדול ששייך ב"מצב" של האדם בעוה"ז! שהרי מהי כל הסיפוק וחיות האדם בנפשו? אם יש לו את כל הכבוד והמעמד לו לבדו, ע"י שהוא "בולט" יחידי לעיני כל. אבל אם יש לו צרה בתוך ביתה "א"כ איזה "בניין" יש בזה? האדם מרגיש שזה חורבן עיבורו! ש"ע"י הכנסת הצרה אין לו שום כבוד וייחודיות, והוא כבר לא בולט לבדו...

אלא, שאבותינו ואימותנו הק', לא חשבו כלל וכלל על "מצבם" וכבודם בעוה"ז, אלא, כל דאגתם היה רק על "מצבם" ומעמדם הרוחני. וכדי לזכות למצב רוחני ולזכות לכך שיהיה לה חלק בהעמדת כלל ישראל, ע"י העמדת שבטי י - ה מיעקב אבינו - וזה בנוסף על מעשיה הנאצלים לאה אחותה, כמסירת הסימנים, עוד הוסיפה "להבנות" ע"י שהכניסה עוד "צרה לביתה" ע"י הכנסת שפחתה לאשה לבעלה יעקב - היא הייתה מוכנה להפקיר מכל וכל כל שייכות "לתכלית" גשמית, וכל כבוד מדומה, מה שאצלנו לא עולה על הדעת אפילו ...

ודברים אלו היו לחם חוקם של אימותנו הק', כמו שמצינו אצל שרה אמנו במדרש הנ"ל שהכניסה צרתה - את הגר שפחתה - לביתה. וגם אצל לאה רואים זאת, כשהיא פסקה מילדת הכניסה את שפחתה. כמו"כ כל בניית המשכן ובימה"ק, והשראת השכינה בהם, היה תלוי רק ב"השתתפות" של ב' אנשים יחדיו. שבמשכן הקב"ה "שיתף" בין בצלאל לאהליאב, ובבימה"ק הקב"ה "שיתף" לשלמה עוד שותף למלאכתו. שזהו הסימן והאות היחידי על כוונה טוהרה לש"ש

רבי יוסף יודל זצ"ל, ה"סבא מנובהרדוק", עמד בתור ליד קופת הכרטיסים לרכבת לתורו. אחרי עמד בתור יהודי, ששאל את רבי יוסף יודל להיכן פניו מועדות. "אני צריך לנסוע ברכבת, רק שאין לי ממון לדמי הנסיעה." השיב ה"סבא" בנינוחות רגועה. היהודי ההמום שלף מארנקו את דמי הנסיעה, מסרם לרבי יוסף יודל ושאל בתדהמה ובמעט תרעומת: "אם אין לכבוד הרב כסף לנסיעה, מדוע עמדתם בתור לקניית הכרטיסים?". השיב לו ה"סבא": "עשיתי השתדלות לנסוע ברכבת והיא - לעמוד בתור לקניית הכרטיסים. ההשתדלות הצליחה, ברוך ה' והנה אתה, ברוב טובך וחסדך הטוב, היית שלוחו של הקב"ה למלאות את צרכי..."

הגאון הצדיק רבי משה אהרן שטרן זצ"ל, משיח ישיבת קמניץ, סיפר בענין זה סיפור נאה על הסבא מנובהרדוק, מרן הגאון רבי יוסף יודל זצ"ל: "הורביץ זצ"ל: כידוע, הסבא מנובהרדוק עבד כל ימיו לבדוק אם קיימת 'נגיעה' בכל מעשה שעשה, והיה בוחן וחוקר תמיד אם אכן מעשיו נעשים בתכלית השלימות והנקיות הנדרשת. דוגמא אחת לכך נציין; היתה פעם תקופה שהישיבה היתה במצב כלכלי דחוק מאוד, וכמה מרבני הישיבה התבקשו ללכת ולהתרים גביר מסויים שגר במרחק רב מהישיבה, אך בוחן היה קור גדול. חלקם טענו כי אין טעם כלל ללכת עד אליו, מאחר ונסיונות העבר מלמדים שבין כך אותו גביר אינו תורם מאומה לישיבות ולמוסדות תורה. אולם ה"סבא" התקע שכן ילכו עד ביתו של הגביר, ורק שם, כשיעמדו מחוץ לביתו, ינהלו את הדין אם להיכנס אליו או לא. "ראו", הטעים הסבא את פשר התקששות, "כעת אנתנו משוחזים בגלל הקור ששורה בחוץ. אולם לאחר שנעשה את הדרך, נוכל לדון רק לגופו של ענין, בלי קדמויות והטיות..." סיפור זה הקדמתי לספר, אך כדי לסבר את האוזן מהי נקיות!

הגאון הצדיק רבי משה אהרן שטרן זצ"ל, באחד ממסעותיו, התאכסן ה"סבא" בביתו של יהודי אמיד, ובעת שהותו בביתו התעניין אצלו - כיצד מצב הכשרות בעיירה? האם הכל מהודר בתכלית ההידור? המארח הררה לרגע, ואמר ל"סבא" כצופן סוד: "לא הייתי אוכל משחיתו של השוחט המקומי כאן. כי מרננים עליו שיש בו נטיה של מיות". "מה שאתם חושבים", הגיב ה"סבא" בחריפות, "אני אינני מחוייב להאמין, כי יש לשוחט חזקת כשרות. אבל לעומת זאת, אתם ודאי אינכם יכולים לאכול יותר משחיתו של השוחט המדובר, כי שוית אנפשיך חתיאך דאיסורא, ולדברך לא ניתן לסמוך עליו". "לא! לא!", מיהר המארח לומר, "אני עצמי כן סומך עליו, אבל רק חשבתי שה"סבא" כן יקפיד להחמיר. זה... זה רק ספק", המשיך לגמגם, "אלו רק שמועות ובודאי צריך לדון כל אדם לכף זכות..."

"רואה אתה?" אמר לו ה"סבא" בנימת תוכחה. "כשהו לא נוגע אליך, הרי שהחמרת לאחרים ללא היסוס. אבל לעצורך, אתה לפתע יודע לומר שאסור להאמין לשמועות!..."

אם נדמה לנו כי יש חסרון אצל אחרים, עלינו לקשט עצמנו תחילה, לבדוק היטב היטב שאין לנו שום נגיעות, וכי החיסרון לא מצוי אף אצלנו. כי כדי להוכיח מישהו צריך נקיות מופלגת.

ראש הישיבה בית יוסף נובהרדוק

הודעה

לקראת יום הזכרון של רבנו יוסף יודל זצוק"ל

ה"סבא מנובהרדוק"

יתקיים כיום זכרון התעוררות

ביום חמישי יז' כסלו בשעה 6:15

בהיכל החלל "אזחל יוסף"

מעלות דפנה 117 ירושלים

ישא דברים

חרה"ג רבי יצחק ברוק שליט"א

ראש הישיבה בית יוסף נובהרדוק

אזח"ל תורה ושוחר מוסר מזמנים

יום הזכרון י"ז כסליו / 101 שנה לפטירת הסבא זצוק"ל

וכשנתבונן היטב נראה, שנחמת הקב"ה לרחל: "מנעי קולך מבכי וכו' כי יש שכר לפעולתך וכו' ויש תקווה לאחריתך וכו' וישבו בנים לגבולם" זוהי הנחמה הראויה ומתאימה ביותר למי "שעבר" ועמד בניסיון מתמשך שכזה של קנאה. שמהו הרווח הגדול למי שמצליח לשלול את הקנאה והצרות עין מלבו של האדם, ומגיע לקנא רק במעשים טובים? לאיזה מדרגה וקניין מגיעים מכך? ומהו "הנחמה" הכי גדולה והיחידה שיש לאדם שיכול "לעבור" ולעמוד בניסיון הנורא של הקנאה, שהיא חולה מובטח לו שיהיה בעולם הזה הצלחה של רוחניות, ויהיה קיום לרוחניות, זוהי הנחמה היחידה עבור מי שהצליח לשבור ולתקן את החולה רעה, את הקנאה מתוך ליבו, וכל דאגתו היא רק על המצב הרוחני, ובשילוב הנחמה והפיוס היא הנחמה לכלל ישראל, נחמות של ריבוי כבוד שמים, נחמות של קדוש ה', וזהו הנחמה האמתית שהובטחה רחל אמנו, שבסוף כלל ישראל יוושעו רוחנית ע"י: "ושבו בנים לגבולם"

מורי ורבותי... בזאת השעה, שהתאספנו בהבי הילולא של הסבא זצ"ל, כמה עלינו להתעורר מהתביעה הנוראה הרובצת עלינו, על מידת הקנאה - החולה הרעה - שעוד נמצאת בנו, על המחלה והמגפה הנוראה הזו... שהיא כ"כ שולטת בנו וכ"כ מטרידה ומפריעה לנו. ואיזה מחיר כבד אנו משלמים על החולה הרעה הזו של הקנאה, בין בגשמיות, ובין ברוחניות...

וכמה זה נוגע לכל העתיד של הרוחניות של עמ"י והתביעה עוד ועוד תגדל עלינו, שאע"פ שזכינו לדעת את דרכו ושיטתו של הסבא זצ"ל, וזכינו ל"חינוך" כזה, שנותנים כ"כ דגש על תיקון מידת הקנאה, על העין רעה, ועל הצר עין, ולתקן את ה"אל תיתן בלבבך קנאה כי היא חולה רעה שאין לה רפואה" - כמו שהתבאר לעיל - ואע"כ, אצלנו דברים אלו מחזיקים מעמד רק עד שעת הניסיון!

לכן, כמה מוטל עלינו להתחזק בזאת ההזדמנות, על "ההשקפה" של: "אל תיתן בלבבך קנאה", וע"כ יהיה לנו היכולת לעמוד בניסיונות כאלו. וזה ע"י ש"נבר" את עצמו, ונבין שאפילו אם יש "חשבונות" לש"ש עדיף ורצוי ללמוד מאמותו הק', ולוותר על כל דבר דובר ללא חשבונות, שרק ע"י מה שרחל אימנו קיימה דברים אלו, הצליחה לפייס את הקב"ה, וע"כ הובטחו כל כלל ישראל ב"ושבו בנים לגבולם" ועל זה נעשה תפילה לאבינו שבשמיים:

"אבינו מלכנו שלח רפואה שלמה לחולי עמך" (באדיבות "אל המבקש")

המשך מעלות אלו זה לא אפשרי לנו, אלא בגדר: למעלה מן הכוחות! ואין - ח"ו - באפשרות האדם לקיים דברים אלו. אולם התורה מוכיחה לנו שזוהי טעות מוחלטת, שאם דבר זה נכתב בתורה, ז"א שיש בידינו את האפשרות לקיים דברים אלו למעשה, שהרי: "לא בשמיים היא..." ורחל אמנו שעמדה בניסיון תוכיח, ובוזה זכתה והצליחה לפייס את הקב"ה!

מורי ורבותי... כתוב נביא: "כה אמר ה', קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה מאנה להינחם על בניה כי איננו: כה אמר ה' מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה כי יש שכר לפעולתך נאום ה' וישבו מארץ אויב: ויש תקווה לאחריתך נאום ה' וישבו בנים לגבולם" (ירמיה ל"א יד' - טז') לאחר כל ניסיונות הפיוס, מצליחה רחל אמנו לפייס את הקב"ה, והנביא אומר שהקב"ה מנחם את רחל: "מנעי קולך מבכי וכו' כי יש שכר לפעולתך וכו' ויש תקווה לאחריתך" לכאורה, איזה נחמה זאת שבביל רחל אימנו? שהרי הנחמה המובטחת נביא רחל אימנו, זה היה כבר לאחר פטירתה, וא"כ איזה נחמה ופיוס יש בדברים אלו לרחל אימנו?

ועוד, האם מה שהיא הובטחה מהקב"ה: "כי יש שכר לפעולתך" וכו' האם נחמה זו יכולה לנחם אותה על הניסיון העצום שהיא התנסתה בו? שהרי הניסיון שלה עם אחותה, לוותר על בעלה, ולאחמ"כ מה שעשתה את ה"פעולה" של מסירת הסימנים, היה ניסיון כ"כ גדול. ובעיקר, שזה לא היה רק ניסיון באותו הרגע ולאותו הזמן בלבד, ואח"כ כבר עבר קושי הניסיון, אלא זה היה ניסיון מתמשך על כל ימי חייה, מה שהיא הכניסה את לאה אימנו, את צרתה לתוך ביתה. שזה ניסיון הכי גדול שקיים, ועוד, שעליה לסבול כל ימי חייה את הסבל הנורא של קנאה. שהרי אפילו רק לזמן מועט בהווה זה ג"כ "למעלה מן הכוחות" וק"ו אם זה על כל החיים.

ולכאורה איזה נחמה יש בזה? כמעט ולא נמצא בעולם, שיהיה לאדם נחמה מסבל כזה של קנאה, אלא רק הרגשות של ייאוש, ואיזה ייאוש! וכמו שאומר רבנו הרא"ש ב"אורחות חיים": "אל תיתן בלבבך קנאה, כי זו היא חולה רעה שאין לה רפואה" ואפשר לפרש ע"כ, שמה הפירוש של "חולה רעה"? שזה כמו מחלת החולירע, רח"ל, שזוהי מחלה נוראה מאד, וכמעט שאי אפשר להתרפאות ממנה. והרא"ש בא והגדיר לנו, מהי מהות הסבל מהקנאה? זה חולה רעה - כמו החולירע - שאין לה רפואה... וא"כ מהי נחמתה מסבל נורא שכזה על כל חייה מההבטחה של: "כי יש שכר לפעולתך וישבו מארץ אויב יש תקווה לאחריתך נאום ה' וישבו בנים לגבולם"?

באחת הפעמים שהוצרך מרן הסבא מנובהרדוק זצ"ל לנסוע מקיבו לחרקוב, הגיע לתחנת הרכבת מבלי שיהיה בכיסו כל כסף עבור הנסיעה. לקח ספר בידו והחל מעיין בו.

כידוע, היו לו לא מעט מתנגדים. באו ושאלוהו האם הוא מתכוון לנסוע, וכיצד? אמר להם: "אם אצטרך, אסע". סיכמו, כי איש מביניהם לא יתן לו את התשלום לנסיעה. "כך נלמד אותו לקח", אמרו.

חמש דקות לפני הנסיעה, דלפק הכרטיסים כבר נסגר. נותר חלקן קטן פתוח, לאפשרות שמאן דהוא יגיע ברגע האחרון. לפתע מגיע גביר, ניגש לרבי יודל ושואל: "יש לכם כרטיס? באו עמי ותיקח כרטיס".

אמרו האנשים לרבי יודל: "מסתמא ידעת שאדם זה יבוא". אמר להם הגביר: "אני בעצמי לא ידעתי כי אסע עד לפני חצי שעה. ברגע האחרון קיבלתי מברק". ורבי יודל עצמו? עברו לא היה בדבר כל חידוש. הוא לא נסע לטובת עצמו כי אם עבור חינוך ושיבותיו. הוא היה בטוח כי אם יצטרך לנסוע - יסע. כך הוא חי, וכך ציווה את תלמידיו ואת הבאים אחריו.

את המעשה הנ"ל סיפר הגה"צ רבי ישראל דוד ניווור, מגדולי תלמידיו של הגה"צ רבי גרשון ליבמן זצ"ל ממעתיקי השמועה של שיטת נובהרדוק, לרגל יומא דהילולא של מרן הסבא זצ"ל.

"המעשה הבא", הוסיף, "אף הוא ימחיש את מידת בטחונו של מרן הסבא. כידוע, אף בימים שבהם שלטו הבולשביקים המשיכה הישיבה לפעול כרגיל. היה זה מוצאי שבת, מרן הסבא אמר שיחה לפני מעריב, התפללו מעריב ומרן הסבא החל בהבדלה.

"לפתע באמצע הבדלה נכנסים בולשביקים. מרן הסבא המשיך בשלו כאילו כלום לא קרה. מספרים כי לא נזלה טיפה מן הכוס. הוא סיים את ההבדלה, שתה מן הכוס, פנה אליהם ואמר: 'מה אתם רוצים ממני?...' הם הסתובבו והלכו.

"בענין זה סיפר לי רבי ישראל שפירא, שהלך פעם ברחוב ברוסיה וממולו מגיע גדוד של חיילים. הם מלינים הולך המפקד, הוא מסתכל ורואה כי פניו מוכרות לו. המפקד אף הוא מסתכל עליו, עוצר את כל הגדוד, ניגש אליו ושואל: 'ישראל?...'

"אומר לו רבי ישראל: 'תראה מה נהיה ממך'..."

"תשמע ישראל", אומר המפקד, 'מרן הסבא אינו מניח לי לחיות. אני בא לעשות עבירה, ודמותו ניצבת מול עיני. אין לי טעם בחיים'..."

"הבטחון וההפקרות המוחלטת להקב"ה כפי שראיתי אצל תלמידו רבי גרשון זצ"ל, היו אף הם כה מוחשיים, עד כי מעולם לא נשמעה ממנו המילה 'שלי'. הוא לא ניכס שום דבר לעצמו, למעט פעם אחת כאשר לא מצא את תפיליו, שאל 'היכן התפילין שלי', ותיקף עצר את עצמו ואמר: 'איך אמרתי שלי?', ושוב תיקן את עצמו: 'התפילין הם אכן שלי'..."

"עד כדי כך הפקיר את כל עוני העולם הזה, עד כי לא היה לו כלל כסף בבנק, ואף כאשר הגיעה המחאה בנקאית לידו לא הסתכל בסכום שרשום בה".

סיפור מפי מרן הסבא מנובהרדוק זצוק"ל על חבורת נוכלים בוורשא שזו היתה שיטת הנוכלות שלהם: הם היו מראים לבן אדם תיק מלא בשטרות על סך מאה אלף רובל ומציעים לו את הכסף תמורת עשרים אלף רובל. כמובן שהאדם היה מהסס. הרי יגלו שהשטרות שקנית מזויפים. הם היו מרגיעים אותו באמרו: "לך לבנק ותראה אם הפקיד מבחין בזיוף".

הוא היה נוטל מהם ערימת שטרות והולך לבנק ואכן הפקידים לא היו מבחינים שמדובר בזיוף. היו כאלה שעדיין חששו וביקשו לקחת ערימת שטרות באופן אקראי מהתיק (מחשש שאולי נתנו להם ערימה של שטרות אמיתיים). הנוכלים נהגו לומר "קח כמה שאתה רוצה מאיפה שאתה רוצה. אנחנו אפילו לא נסתכל" הוא היה הולך שוב לבנק ומגלה שהזיוף כל כך מוצלח שפקידים ותיקים לא מבחינים בו, וזה היה משכנע אותו להוציא עשרים אלף רובל אמיתיים כדי לקבל מאה אלף שאמנם מזויפים אך בזיוף כל כך מוצלח שאיש לא יבחין בו.

וכאן סיפר מרן הסבא מנובהרדוק: האמת שאכן הכסף כלל לא היה מזויף. כל מאה האלף הרובלים היו אמיתיים וחוקיים והפליא? אז איפה כאן הנוכלות? מסתבר שכמה דקות לאחר שהאיש העביר את הכסף והתיק נמסר לידיו היה עוצר אותו "שוטר" ומבקש לראות את התיק. השוטר היה מביט בכסף וצועק: "זה כסף מזויף". בכל המקרים ללא יוצא מן הכלל היה האדם נמלט על נפשו ובורח, תוך שהוא משאיר את התיק היקר (באמת) ביד השוטר, מצוות הנוכלים, שהיה היחיד המזויף בכל מעשה הנוכלות הזו!

"מדוע אם כן הוא ברח?" שאל מרן הסבא מנובהרדוק? "הלא היה צריך לעמוד על שלו. לומר 'שוטר': 'אדוני זה כסף אמיתי ואפילו בבנק אישרו שזה כסף אמיתי' מדוע לא טענו כך הרבים שנפלו בפח? הסביר מרן הסבא זצוק"ל: 'מכיוון שהידיעה הפנימית שלו היתה שבכסף מזויף עסקו, הוא חש עצמו שהוא לא בסדר. אדם שהוא בטוח ושלם בעצמו אינו נבהל. הוא עומד על שלו ואומר 'הכסף אמיתי, אני יודע, בדקתי את זה' ברגע שהאדם חסר עקרונות ואינו שלם עם עצמו, אין לו חוט שדרה ואין לו ביטחון אמיתי. בעת מבחן הוא יעוף כעלה נידף ברוח.

יום הזכרון "ז" כסליו / 101 שנה לפטירת הסבא זצוק"ל

זכרונות מחיי הסבא, מאחד מתלמידיו

... עם פרוץ המלחמה העולמית הראשונה, עקב סערת המלחמה, עבר ללמוד בישיבת מיר בראשות של הגאון רבי אלי' ברוך קאמאי זצ"ל והגאון רבי א"י פינקל זצ"ל. עם התקרבות חזית המלחמה עד שנשמעו רעמי התותחים בעיר, נאלץ לעזוב את מיר ולנסוע בחזרה לבית הוריו. אולם הוריו, מחמת סערת המלחמה, גלו מביתם שבדוינסק, ואחרי רוב נדודים ותלאות הצליח אאמו"ר זצ"ל לאתר את מקום המצאם ולפגשם בעיר קזן שברוסיה. אולם אאמו"ר זצ"ל צמא נפשו לעמל התורה ויראת שמים. ומיד, בעצם סערת המלחמה, החל אאמו"ר זצ"ל לתור אחרי ישיבה שיוכל לרוות נפשו בצמאה לתורה ויראת שמים, ועזב את בית ההורים והחל בנדודיו למצוא מקום שיהיה בו צמאוונו זה. ובדרך נדודיו אחרי מקום תורה נקלע לעיר הומל והגיע לאזניו שמועה שמתקיימת שם ישיבת נוברהדוק בראשותו של הגה"ק רבי יוסף יוזל הורביץ זצוק"ל "הסבא מנוברהדוק". מיד אץ לשיבה.

מצא שגם פה איחר את המועד. מרוב צערו נדחק בדלת, כדי לקבל עוד אי אילו שיריים, אבל משהרגישו בו חבטו במקל על רגליו ונעשה חיגר כל ימיו. כן האדם הרוצה לצאת כל הדעות, דעת העולם ודעת התורה, מצד אחד לא ימצא סיפוק בחיי העולם, שהרי הוא דומה כידוע לשותה מים מלוחים, שכל מה ששותה יותר צמא יותר, ומצד שני יפסיד את חיי התורה, שאיננה סובלת פשרות, ויהיה נתון כל ימיו בשקר המשול כחיגר שאין לו רגליים.

אאמו"ר זצ"ל ספג לתוכו את הדברים הנ"ל והם היוו אצלו ליסוד מוסד שממנו השפיע והקרין גם לאחרים, ומכאן נבעה מלחמתו הגדולה בהשכלה אותה תיעב עד עמקי נפשו, משום שראה בזה פסיחה על שתי הסעיפים שבסופה ישרו קרחים מכאן וקרחים מכאן.

בתקופה יותר מאוחרת שלחו הסבא מנוברהדוק זצ"ל עם קבוצה של בחורי ישיבה בראשות הגה"צ רבי שמואל וינטרוב זצ"ל לייסד ישיבה בעיר אסטרך, מקום מרוחק ביותר על גדות נהר הוולגה. ובקשר לזה היה אאמו"ר זצ"ל מספר בכל עת בהתפעלות את גודל הצטיינותו של הסבא מנוברהדוק במדת הבטחון בד'. כשהסבא מנוברהדוק הציג להם לייסד שם ישיבה, הבטיח להם שכל אחד מהם יקבל 53 רובל לשבוע, שזה היה סכום גדול מאד בתקופה ההיא. הבחורים חשבו לתומם שכנראה הסבא מנוברהדוק ארגן שם איזה ועד שיתמוך בישיבה. בנאום נוכחו לדעת שאין שום ועד ושום מוסד שיתמוך בהם. מיד נכנסו לבית הכנסת והתיישבו ללמוד בשקידה בתורה ומוסר לפי הסדרים שהונחו בננוהרדוק. כשהגיע זמן האוכל היו שם בעה"ב שהזמינו את בחורי הישיבה לבתיהם. אולם פתרון זה היה זמני, אבל הבחורים בטחו בד' שבוודאי ימצא להם את הנחוץ להם, והם למדו בשקידה עצומה. באחד הימים נפטר אחד מעשרי העיר שהיה בא לביהכ"נ רק בימים נוראים, והביאו את הארון לפני ביהכ"נ. בנאום לביהכ"נ, שברך כלל התפללו בו רק בחגים ובימים נוראים. הופתעו לראות קיבוץ גדול של בחורים שיושבים ושוקדים על התורה ועל העבודה, כשהוברר להם שפתחו כאן ישיבה, מיד התכנסו לאסיפה והוחלט שכל בחור ישיבה יקבל הקצבה בסך 53 רובל לשבוע בדיוק כפי הסכום שהסבא מנוברהדוק הבטיח להם, והיה הדבר הזה לפלא" (חכמת אליהו" לר"א דבורץ זצ"ל, באדיבות 'אל המבקש')

ובהיכנסו להיכל הישיבה ראה לפניו תמונה שהרעידה את כל ישותו: מאות בחורים יושבים ושוקדים על ללמוד התורה והמוסר בשקידה רבה, בעוד הוא מתבונן בתמונה הנפלאה הזו קבלו אותו הבחורים מיד בברכת שלום עליכם לבבית ושאלוהו מניין הוא בא, כשאמר להם שהגיע מעיר קזן, שהיא הייתה מרוחקת ביותר, מיד נשמעו קולות התפעלות, שנער צעיר יעזוב את בית הוריו באמצע סערת המלחמה וינדוד בדרך לא דרך למקום מרוחק ביותר כשמכל עבר נשקפת סכנת חיים, והכל בכדי ללמוד תורה, אין גדלות יתירה מזו! ובתוך הדברים עבר על ידו גם הסבא מנוברהדוק, ואחרי ברכת שלום עליכם לבבית כששאלו מניין בא, נעהו שהגיע מעיר קזן, מיד אמר בקול מלא התפעלות: נער צעיר כמותו בא מעיר מרוחקת כל כך ומתוך סכנת נפשות ללמוד תורה - אין גדלות יותר מזה! ומיד אמר שאינו רוצה להפריע בישיבה שבין הבחורים לאאמו"ר זצ"ל, "מכיון שאצלנו נהוג שהעניינים מתנהלים בידי הבחורים".

אחר זמן קצר חזר אליו הסבא ושאלו איפוא מונחות החבילות שלו? כשענהו שהן נמצאות בתחת הכרבת והוא תיכף יביאן, ענה לו רבי יוזל כי נער שמגיע תוך מסייג ממקום מרוחק כל כך בכדי ללמוד תורה אין זה מכבודו לסחוב את החבילות, ור' יוזל שלח בחור שיביא לו את החבילות, ואאמו"ר זצ"ל השקיע מיד את כל ישותו בעמל התורה היראה, תוך התמדה עצומה, הסבא מנוברהדוק חיברו וקירבו באופן מיוחד בראותו בו כלי התחיק ברכה. והיה לתלמיד המובהק של הסבא. וספג לתוכו להט של יראת שמים ובייחוד את מידת הביטחון אשר לוותה אותו בנאמנות בכל שנות חייו, כפי שהתבטא ביומו האחרון.

תמיד היה מדגיש את דבריו של הסבא מנוברהדוק זצ"ל בעת למדו בישיבתו, והימים ימי מלחמת העולם הראשונה מחוץ תשכל חרב ומחדרים אימה, ויצא צו מאת שלטונות הצבא האדום שכל איש מגיל שמונה עשרה שלא יתייצב לגיוס אחת דתו להמית, או להישלל לקווי החזית הקדמיים שרוב באיהם לא ישובו, קודרה שהשילה פחד על כל התושבים - ובאותה עת נמצאת ישיבה עם מאות בחורים במרכז העיר יושבים ושוקדים על התורה והעבודה בלי שום פחד. ובתאריך יותר מאוחר הודבקו מודעות ברחובות העיר ובהם צו שאפילו בעלי התעודות הלבנות (ז"א בעלי מום) ייציגו להתייצב לגיוס, ואז קמה איזו תסיסה בישיבה, והיה אאמו"ר זצ"ל מספר בהתפעלות איך שהסבא מנוברהדוק נכנס בסערה לישיבה ובקולי קולות התחיל לזעוק: מי זה קורא כאן מודעות? שידביקו להם מודעות כרצונם - ואנחנו נאמר בשלנו, ומה אכפת לנו? וקול התורה החל להדהד בישיבה ביתר תוקף וביתר עוז וכששאלוהו: הלא זה ענין של פיקוח נפש ואין סומכין על הנס? השיב הסבא מנוברהדוק זצ"ל דאין סומכין על הנס שייך רק בדבר שאין קיום העולם תלוי בו, אבל בדבר שקיום העולם תלוי בו כגון קיום ישיבות לא שמת"י לא שייך לומר אין סומכין על הנס.

וכן היה מספר, שפעם בערב הקיפו חיילים חמושים את הישיבה, והקציין בלווי כמה חיילים נכנסו להיכל הישיבה והחלו לדרוש תעודות התייצבות, וזה היה באמצע שיעור של הגאון רבי אברהם יפה'ן זצ"ל. בחורי הישיבה עשו עצמם כלא יודעים כלום מהנעשה סביבם ומיד החלו לשאת ולתת בהלכה ובמוסר והישיבה געשה כמקרה בתורה ובמוסר. והבחורים שלא הגיעו לגיל ההתייצבות נעמדו ליד הקציין, ובתוכם היה אאמו"ר זצ"ל, וקול התורה נשמע בישיבה ביתר תוקף וביתר עוז, וגם הפתחים שדלקו בישיבה החלו להיכבות ובישיבה שררה אפולוית. הקציין בראותו את כל האווירה השוררת בישיבה הפטיר בידו וקרא ברוסית: "הלא אלו חסידים". ועזבו את היכל הישיבה. בצאתם מהיכל הישיבה שמעו רשרוש מהחדרים הסמוכים מיד נכנסו החיילים ומצאו שני בחורים שהסתתרו תחת"הסטענדרים". ומיד עצרום ולקחו למאסר, ואאמו"ר זצ"ל היה בין הבחורים שהביאו להם אוכל לבית הסוהר. אמרו אז בישיבה, שלבחורים הללו היה חסר במידת הבטחון בזה שהתבאו ומשום כך נתפסו.

אאמו"ר זצ"ל היה מתאר וממחיש בהתפעלות את שיחותיו המלהיבות של הסבא מנוברהדוק, בעיקר כנגד אלו המחפשים אמצעים ותכסיסים להתפשר עם דרישות העולם והחיים הארציים, וכך שהיה הסבא מנוברהדוק מתלהב בשיחותיו וקורח לא לפסוח על שתי הסעיפים כי שומר אליהו לעובדי הבעל: "עד מתי אתם מוסחים על שתי הסעיפים, אם ד' הוא האלוקים לכו אחריו" וגו'. בכדי שלא ישרו קרחים מכאן וקרחים מכאן: אנשים אלו לא יצליחו להשתרש בדרכי התורה והרוח מזה - וגם יאבדו את תענוגי החיים מזה, ונמצאים מפסידים את שני העולמות, והיה הסבא מנוברהדוק זצ"ל ממשיך במשל: מעשה בכל אחד שנודמנו לו שתי חתונות ביום אחד, אחת בעירו ואחת בעיר אחרת המרוחקת מעירו. הכלב רצה להספיק לשתי החתונות וחשב בליבו: שהרי החתונה בעירו הוא בטוח, ובכן ירוץ קודם אל החתונה הרחוקה וימלא את בטנו מכל מעדניה, ואחר ישוב לחתונה שבעירו וירווח בדשן נפשו מכל תענוגיה כאת ליבו. אולם עד שהכלב הגיע לעיר הרחוקה, כבר איחר את החתונה ולא השיג בה כלום. הוא נחפו מיד לחזור על עקביו, להספיק לפחות חתונתו שבעירו, אבל כשהגיע אליה בארית כוחותיו כשהוא עייף ויגע מעמל הדרך,

שיר שכתב רבנו הסטייפלער זצ"ל על רבו הסבא מנוברהדוק זצ"ל

בשיר זה מתאר מרן זי"ע את המעשה הידוע אודות הנס הפלאי שהתחולל לסבא ע"י כח מידת הביטחון העצומה בה החזיק בכל עוז רוחו, "ביטחון כשיטת הרמב"ן", אשר התרחש בזמן שהותו בפרישותו המופלגת במעבה העיר. הסבא זי"ע החזיק במשך שנים רבות בשייריו של אותו נר ניסי, כאות וכמופת שהסכימו עימו מן השמים על דרכו במידת הביטחון. בשלב מסויים אירעה שריפה שכיילתה את אותם שיירי הנר, ואז אמר הסבא שכנראה שא"צ להחזיק בראיות ובאותות על מידת הביטחון.

**"ביצור גדול ואבנה בין עדרות שקמה
בית קטן קבוצ מננות קדס הוקמה,
ואחד קדוש ונורא מתבודד לו מה
ואוסק בקדושה ופטהרה בתורת ה' תמימה.
ויצאוף בתיקון המידות וירדפט צד חרמה...
והשי' כל החמודות, והתמימות והצרכה
ואל בטחוננו בקונו הנפלאה והרוממה
נתן ליבו וצ'ינו מימי' ימימה...
ובפרוס חשכת הליף, נפולף היקוט בתרדמה
יאכור הצדיק חיף, בלימוד המסור בנצ'ימה
ובאחד הליפות ונה' עצות כמה
לומד הצדיק בהתפעלות בהשתכחות הנשמה,
ועצה אחר עצה חולפת ונצ'מה
והנר דולף בדומיה צדי שנהו נשמה.
והצדיק אכיר תקוותו ופטחוננו בקונו עצומה
להיות אור בביתו, היפלא מה' מאומה?
הנר אק כמה, ואיש נכנס פנימה
ונר הנ'ח בצנווה, ויצ'פט האי' בתאומה."**

כשהגיע ארונו של הסבא לנתב"ג היה יום שישי וההגעה התאחרה והסטייפלער הורה למלווי לחזור לב"ב להתכונן לש"ק ואמר אני לא מסוגל לעזוב וייל איך בין אזוהן און א זוהן קען נישט אפ לאזן א טאטע (אני לא יכול לעזוב כי אני בן ובן לא יכול לעזוב את אביו)

יום הזכרון י"ז כסליו / 101 שנה לפטירת הסבא זצוק"ל

פתגמי ומאמרי מוסר מהסבא מנובהרדוק זצ"ל

א] אם האדם היה טורח בשביל הרבים אך במידה שהוא טורח לצורך בן אחד היה עושה לו בנים לאלפים.

ב] יתרון דרך הגבורה על דרך הוותרות כיתרון נוסע במסילת הברזל [רבת] על הנוסע בסוסים נוסע בזול בלי נדודי מסע ומגיע בהקדם למטרה.

ג] בתחילה חשבתי אעבוד כל כך על תיקון הנפש עד שאגיע לזה שמעצמי אחשוב טוב ומעצמי אעשה טוב עכשיו נוכחתי שתמיד צריך האדם להתחזק שיחשוב טוב וצריך להתחזק שיעשה טוב.

ד] השכל הכי גדול הוא "ואני בתומי אלך".

ה] רחמנות במקום רחמנות זה אמת בצורת אמת אכזריות במקום רחמנות זה שקר בצורת שקר רחמנות במקום אכזריות זה שקר בצורת אמת אכזריות במקום אכזריות אמת בצורת שקר.

ו] אילו בא עני לעשיר קמצן ואכזרי והיה משתטח לפניו שלא יקבל שום פרוטה משום אדם בשום אופן חוץ ממנו והעשיר רואה שמקיים מאמרו בפועל יכמרו רחמיו עליו על אחת כמה וכמה אם יעשה כן הנברא לבוראו שירחם עליו.

ז] אם יסע אחד בספינה ההולכת ממזרח למערב ובאמצע הדרך יתחרט מנסיעתו ויחזיר פניו ממערב למזרח בתוך הספינה לא תועיל חזרתו, כן המתקן איזה ממעשיו הרעים ועצם האדם שלו מחובר לחברת פועלי און.

ח] אדמו"ר ז"ל אמר לאחד בימי המלחמה שהיה מפחד מי סברת שהאדם הוא אור או דחון שמבשלים אותו בקדירה ואוכלים אותו? הלא הכל בידיים שמים.

ט] אדמו"ר ז"ל אמר על אחד מגדולי הישיבה "דער הימל ליגט איהם אויפן קאפ" שהיה דבוק מאוד בדרכי השגחה ובטחון.

י] עבודת הרבים צריך להיות כמו מלבוש שיוכל ללבושו ולפושטו לפי הצורך.

יא] הברירור על האמת האנושי הוא הצדק הנשקף מן השמים כי רק אז כשימסור לרצון ה' יהיה בטוח שהשיג האמת.

יב] כל שיראתו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת כי יסוד המילי דעלמא הנכונה כשנבנית על מילי דשמיא.

יג] כלי זכוכית שנשבר אם הוא בבית אין לו תקנה אם הוא בבתי החרושת יש לו תקנה גם לעשותו בצורה נכבדת כן "בבית המוסר" יש תקנה לכל החסרונות.

יד] אם ימצא האדם ב"מקום עבירה" לא יועיל לו גם אם יראה הגיהנום מחלון אחד והגן עדן מחלון שני.

טו] הפילוסופים בכשרונם וכוחם דומים למי שיש בידו אוצר רב ונכנס לחנות של מלח הנה אין לו "מה" לקנות. ויש מאנשי התורה שדומים למי שנכנס לחנות של כלי זהב ואבנים טובות ובידו מטבע קטנה הנה אין לו "במה" לקנות.

טז] מעולם לא חשבתי אם יכול אני לעשות אלא אם צריך אני לעשות.

יז] ביקורת העולם דומה לרופא שיכול לעשות הניתוח ולא האיחוי שמביא לאבד עצמו לדעת אבל מוסר התורה דומה לרופא שיכול לעשות הניתוח וגם האיחוי והאדם העוסק בה מרגיש חסרונו וגם רפואתו.

יח] העולם דומה למפה קצרה על שולחן רחב וכל אחד מושך לעצמו.

יט] העולם דומה לאכסניא מי שיושב בחדרו

מביאים אליו ומי שהולך בעצמו לבית הכיריים זה עונשו שלוקח בעצמו כן מי שיש לו בטחון מושיטין אליו והרודף אחר ההשתדלות זה עונשו שצריך להשתדל.

כ] הרוצה לעשות נצחון על חבירו נעשה בזה מנוצח מעצמו ולבסוף יהיה מנוצח גם מחבירו.

כא] כעס הוא כף-מבשל של זהב וצריך האדם להתבונן באיזה תבשיל לערב.

כב] יש מי שמרחיק עצמו מלקבל חנופה כדי להגדיל החנופה.

כג] המחשבה האמיתית דומה אצל המתחיל כציפור האחוזה ביד אם יצמצם את היד יקצר נשימתה ואם מרחיב פרוח תפוח.

כד] התפילה בהתפעלות היא הבחינה על מצבו המוסרי. ועל עבודת המידות הבחינה מהנהגתו בבית המדרש.

כה] הגזר דין היותר קשה לאדם הוא שישאר על טבעו הפראי.

כו] מי שלא עבד על תיקון וברירור מידותיו הרי הוא כסומא שלא ראה אורות מימיו.

כז] אילו ידעתי שיש במדינת הים איש אשר יכל לברר לי האמת הייתי עוֹבד את כל אשר לי כדי להתלמד ממנו.

כח] בתיקון המידות יש שני דרכים או שיעבוד ברצון חזק להשיג פועל אמיתי או לחנוך את עצמו בברירור מידותיו בהדרגה על ידי רשימת פעולותיו בכתב.

כט] הנותן מקבל יותר מהמקבל כי זה מקבל כסף וזה מקבל לב טוב.

ל] תמיד חפשתי במעשי שלילת השקר ועל חיוב האמת התפללתי "גל עיני" משוחד כל דהו.

לא] דעתו של אדם כמו אכסניא של הפקר כל מי שרוצה בא אצלו ומתנהג כבעל הבית.

לב] קשה לסבול בזיון ויותר קשה אם אינו יודע מפני מה הוא סובל.

לג] יום של חיי עוני אי אפשר להשיג בעד כל הון דעלמא כי אם יש לו כסף הוא מחוייב להוציאם.

לד] מי שקשה לו לעלות מעלה מפני הרגליו הרי הוא דומה לאיכר-כפרי שקשה לו לנסוע במדרגה הראשונה בעגלת המכונה מפני הזהירות מכיוון וניעו.

לה] האדם צריך ליתן כל ימי המחר בשביל ה"יום" כדי שלא יתן כל ימי ה"יום" בשביל מחר אחד.

לו] האדם דומה לתרגול בפשתן שהוא מוכרח להשאיר רגל אחת לעמוד עליו כדי להוציא רגלו השני כן שובר מידה אחת ומניח אחרת לעמוד עלי'.

לז] אם היסוד הוא עקום אז כל מה שישתדל שמהיסוד והלאה יהיה ישר יהיה יותר עקום.

לח] ברחוניות צריך האדם להיות או חם או קר אבל לא פושר.

לט] מתון מתון ד' מאות זוז שויה והקנאי יקר מכל הון.

מ] ההתפעלות גם כשנתקרה הוא דומה כברק באישון לילה גם אחר הכיבוי ראה כבר את הדרך.

מא] לשעבר אמרו חז"ל "אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות" ועכשיו אין אדם עושה מצוה אלא אם כן נכנס בו רוח טהרה.

מב] לא עבר עלי שבוע וכמעט יום אחד שלא חשבתי דרכי אם לא החטאתי את מטרת האמת.

מג] הגזר דין היותר נורא על האדם הוא שישאר על טבעו הישן.

מד] הרמב"ם ז"ל בהלכות תשובה פסק "עד שיעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם" ואם כן צריך האדם על עצמו להעיד בתחילה שלא ישוב לחטאו.

מה] האדם המרבה בהשתדלות המעשים ומסייעו להקב"ה המנהיגו דומה להנוסע בעגלת הקיטור ודוחק באצבעו את העגלה למהר הליכתה.

יוצא לאור ע"י קיבוץ אברכים - "אוהל יוסף" - נוברהרדוק

בית המדרש "בית מרים גיטל" מעלות דפנה 117 ירושלים

טל: 0533199720 דוא"ל: Ohelyosef1@gmail.com